

Læsepolitik Vibeskolen

Læsning i alle fag

13-06-2012

CTA, BHV, KIF, BHJ, ANF

Læsepolitik Vibeskolen

Indholdsfortegnelse

1. FORMÅL MED EN LÆSEPOLITIK	3
2. SKOLENS OVERORDNEDE MÅL FOR LÆSNING	4
3. INDSATSOMRÅDE 2012-2013.....	5
4. HVAD ER LÆSNING?	7
5. HVAD ER STILLADSERING?	10
6. INFORMATION TIL FORÆLDRE.....	10
7. LÆSNING I INDSKOLINGEN	11
8. LÆSNING I 0. KLASSE.....	13
9. LÆSNING I 1. KLASSE.....	17
10. LÆSNING I 2. KLASSE.....	20
11. LÆSNING I 3. KLASSE.....	24
12. LÆSNING PÅ MELLEMRINNET	28
13. LÆSNING I 4. KLASSE.....	29
14. LÆSNING I 5. KLASSE.....	33
15. LÆSNING I 6. KLASSE.....	37
16. LÆSNING I UDSKOLINGEN	40
17. LÆSNING I 7. KLASSE.....	41
18. LÆSNING I 8. KLASSE.....	46
19. LÆSNING I 9. KLASSE.....	50
20. SFO'S OPGAVER I FORHOLD TIL LÆSEINDSATSEN	52
21. SAMARBEJDE MED PUC OG KOMPETENCECENTER	53
22. NOTATTEKNIKKER	60
23. TEKSTTYPER	73
24. DIALOGISK OPLÆSNING	75
25. TEKSTER TIL TEST AF LÆSEHASTIGHED	77
26. LÆSEFORSTÅELESSTRATEGIER OG ANDRE LITTERATURPÆDAGOGISKE VÆRKTØJER	79
27. LÆSNING I ÅRSPLANERNE	83
28. LUS – KARAKTERISTIK OG UDVIKLING	85

FORMÅL MED EN LÆSEPOLITIK

Vi underviser i læsning for at sikre os, at eleverne gennem hele deres skoleforløb udvikler læselyst og læseglæde som grundlag for oplevelser, indsigt og personlig udvikling. Eleverne skal beherske læsning på et niveau, der sætter dem i stand til på alle trin i skoleforløbet at anvende læsning funktionelt i deres læringsprocesser.

Med en læsepolitik vil vi opnå, at tilegnelsen af læsning foregår i en naturlig progression gennem hele skoleforløbet og ses som en del af skolens samlede inklusionsindsats. Læsepolitikken skal fungere som en hjælp for alle lærere; som en rød tråd for læseundervisningen. Læsepolitikken skal ses som et dynamisk værktøj, der løbende søges tilpasset så den inddrager den aktuelle viden om læsning, den bedste praksis på Vibeskolen, og understøtter den kommunalt vedtagne skolepolitik. I forlængelse deraf ønsker vi også at medtænke DSA (Dansk som andetsprog) da forskning viser at det har en positiv betydning for det faglige niveau for både et- og to-sprogede elever, når DSA-dimensionen tænkes ind i den almene undervisning.

DSA-dimensionen kan styrke fagdidaktikken

- Det at lære fag hænger uløseligt sammen med det at lære fagets sprog (både for et- og tosprogede elever). Dsa-fagligheden giver læreren en ny måde at se på sprog og sprogudvikling, samt kompetencer til at gøre sprogudvikling til en væsentlig del af det at lære et fag.
- En af de grundlæggende præmisser for at sprogtilegnelse kan foregå er, at der for eleven skal være mulighed for at prøve sproget af i forskellige sammenhænge. Læreren må derfor vide noget om, hvordan man skaber gode vilkår for sproglig udvikling i faget. Arbejdet med sproget kan styrke fagdidaktikken.
- Sprog kan man ikke lære uden at bruge det – og få mulighed for at reflektere over det. Derfor er det vigtigt, at man som faglærer i f.eks. matematik eller idræt kan tilrettelægge sin undervisning på en måde, så eleverne kan være sprogligt aktive og deltage i diskussioner om sproget i faget.

Læsepolitikken skal derfor indeholde:

- anbefalinger til, hvordan undervisningen i læsning kan varetages for hver årgang
- anbefalinger til, hvordan der kan arbejdes med læsning i **alle skolens fag**.
- procedurer for evaluering af læseundervisningen efter hver årgang, således at progressionen fastholdes
- retningslinjer for test af læsefærdigheder gennem hele skoleforløbet
- implementering af programmer til læse- skrivestøtte

SKOLENS OVERORDNEDE MÅL FOR LÆSNING

Mål:

- at opretholde en stærk læsekultur og et højt læseniveau på Vibeskolen
- at fremme elevernes læsefærdigheder og læselyst gennem hele skoleforløbet

Delmål:

- at der fokuseres på den enkelte elevs individuelle læseudvikling
- at det sikres, at alle elevers kompetencer er i stadig udvikling
- at der foretages løbende evaluering
- at der tages særligt vare på elever, hvis læseudvikling er bekymrende
- at forældrene inddrages i ansvaret for børnenes læsning.
- **at det, at lære fag hænger uløseligt sammen med det at lære fagets sprog**

Aktuelle indsatsområder:

- skoleåret 2012-2013 Læsning i alle fag – Hver lærer planlægger forløb i samarbejde med læsevejleder (der er afsat 4 lektioner læsevejledning pr. lærer) Målet for denne indsats er klæde den enkelte faglærer på til at udvikle elevernes aktive og målrettede tilgang til læsearbejdet.

FAGLIG LÆSNING

Læsning i fagene handler om læring
At læse for at lære

- Fokus er faglig viden og indsigt
- Tilegnelse af viden gennem læsning
- Hukommelsesprocesser
- Læsning

Støt eleverne så de bliver:
fokuserede – effektive –
engagerede læsere af alle typer af
fagtekster

Hvad kendetegner fagsproget?

- Fagterminologi / Definitioner
- Fænomener
- Abstrakt sprog med stor informationsmængde indenfor sætningsgrænsen
- Begrebshierakier (taksonomier)
- Mangel på et "jeg"
- Passiv udtryksmåde – manglende aktører

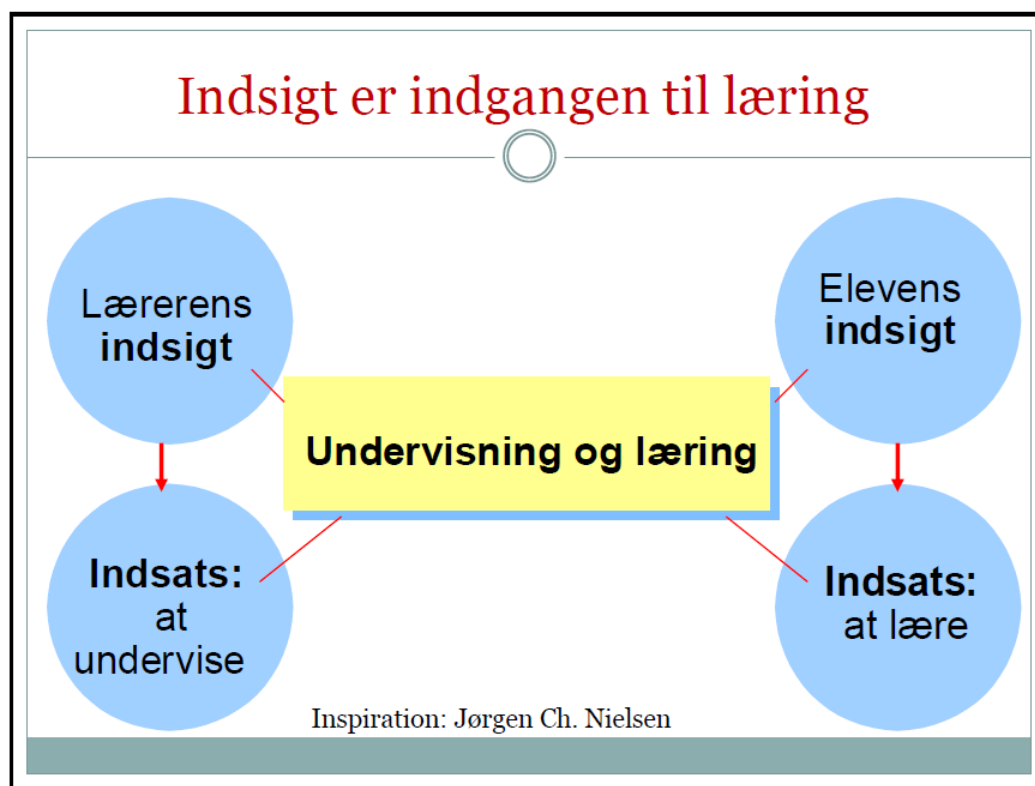

LÆSNING I ALLE FAG – INDSATSOMRÅDE 2012-2013

Målet med at investere 4 timer vejledning ved læsevejleder til alle lærere er:

- Alle er bevidste om Stilladsering og eget fags særkende og kan benytte relevante notatteknikker og læseforståelsesstrategier for faget og den enkelte elev.
- Dansklærerne kan benytte de på for årgangen besluttede evalueringsværktøjer og inddrage resultaterne i den almene undervisning.
- Alle kan lave læsekontrakter og benytte bogkassen på ElevIntra.
- Alle kan benytte VITRE og materialebasen mm.

Forløbet skal planlægges i samarbejde med læsevejleder, og fremgå af årsplan for det pågældende fag/klasse

Læseundervisningen på Vibeskolen tager udgangspunkt i Den interaktive læsemodel (se næste afsnit – Hvad er læsning? Betragtninger om læsning)

Læsepolitik x Vibeskolen

Skolens 10 bud for læsning:

1. Forældre skal – fra børnene er helt små – stimulere deres sprog gennem rim og remser, højtlesning og samtale om det læste.
2. Børnene skal lege med sproget, "skrivningen" og "læsningen" allerede i børnehaveklassen.
3. Eleverne skal hele tide vide, *hvordan* og *hvorfor* der skal læses.
4. I skolen skal vi dagligt påvirke elevernes sprog og læse med og for eleverne.
5. Eleverne skal opfordres til læsning i såvel bøger som digitalt læsestof
6. Eleverne skal lære at læse *på*, *mellem* og *bag* linjerne.
7. Eleven, forældrene og lærerne skal samarbejde om elevernes læsning.
8. Elever, som har svært ved at læse, skal hurtigst muligt tilbydes et særligt tilrettelagt undervisningsforløb.
9. Alle lærere skal kunne undervise i læsning, og stilladsere læsningen i de forskellige fag.
10. Alle lærere skal kunne støtte eleverne i brugen af programmer til læse- skrive- støtte.

GODE LÆSERE

- har automatiseret afkodningen
- er meningsøgende
- danner hypoteser – forudsigelser
- forestiller sig teksten i indre billeder
- stiller sig selv spørgsmål undervejs
- sammenligner informationer og aktiverer for forståelsen
- registrerer, når de ikke forstår
- forsøger at løse forståelsesproblemer
- drager inferenser
- ved at forskellige teksttyper / genrer kan og skal læses på forskellige måder
- opsummerer teksten med egne ord
- er ofte følelsesmæssig involveret, har lyst til at læse og er i interaktion med teksten

HVAD ER LÆSNING?

En god læsefærdighed består helt overordnet af to hovedkomponenter, nemlig afkodning og læseforståelse. **Afkodning** forstået som den færdighed, der sætter os i stand til at se, at krusedullerne på papiret repræsenterer bogstaver, at bogstaverne har hver deres navne og lyde, og hvis man sætter lydene sammen opstår der ord – ord vi genkender fra det talte sprog. I begyndelsen hakker vi i det og går i stå, men med øvelse automatiseres færdigheden; vi mestrer færdigheden at afkode.

Afkodning i sig selv har ingen værdi. Først når vi opnår en **forståelse** af det, vi afkoder, kan man tale om, at vi læser.

Ovenstående er en rigtig, men lidt unuanceret betragtning om, hvad læsning er.

Den interaktive læsemodel kan give et mere nuanceret billede af, hvad god læsefærdighed er. I det efterfølgende vil vi kort gennemgå indholdet af modellen.

DEN INTERAKTIVE LÆSEMODEL ILLUSTRERER ALLE DE OMRÅDER, DET ER NØDVENDIGT AT ARBEJDE MED, FOR AT OPNÅ EN GOD LÆSEFÆRDIGHED

Læsepolitik x Vibeskolen

Bogstav-lyd kendskabet har direkte med afkodningsfærdigheden at gøre. Afkodningsstrategien involverer viden om hvordan bogstaver kan transformeres til lyde og herefter "samles" til en udtale som ligner det rigtige ord.

Læserens **ordkendskab** har naturligvis stor betydning for udbyttet af læsningen. Ved ordbilleder forstås den egenskab ved afkodningen, der sætter læseren i stand til at genkende hyppigt brugte ord alene ved "ordets udseende." Det er også helt selvfølgelig, at en læser med et stort ordforråd får et markant større udbytte af en tekst, end en læser med et lille ordforråd.

Læserens **hukommelse for en tekst** deles almindeligvis i en arbejdshukommelse og en langtidshukommelse. Arbejdshukommelsen bruges til at holde den røde tråd i en tekst. En læser, der finder en tekst uinteressant skal bruge meget mere energi for at få noget ud af teksten, end en motiveret læser skal. Langtidshukommelsen bruges til at danne paralleller til andre tekster af samme type, eller med samme indholdsområde, som læseren tidligere har stiftet bekendtskab med.

Viden om tekster handler om, at eleven lærer hvordan trykte ord/tekster ser ud, samt får kendskab til forskellige tekstgenrer.

Vores **Viden om verden** har betydning for vores udbytte af at læse en tekst. Lidt abstrakt kan man forestille sig vores viden som struktureret i skemaer. Enhver tekst kan ses som en invitation til læseren om at aktivere et skema. Ved læsning aktiveres skemaer, som hjælper læseren til at organisere det læste; og efter læsningen hjælper skemaerne læseren til at huske det læste. Hvis teksten indeholder viden, vi allerede besidder i forvejen, vil mange skemaer blive aktiveret; det vil være meget let for os at læse og forstå indholdet af teksten. Hvis alt indholdet i en tekst er nyt for os, og måske beskrevet i et sprog, vi ikke er vant til, kan vi komme i situationer, hvor næsten ingen skemaer aktiveres; i disse tilfælde får vi et meget lille udbytte af det læste.

Til *viden om verden* hører også evnen til at kunne drage følgeslutninger (at danne inferenser). Et eksempel: *Jonas var inviteret til Louises fødselsdag. Han spekulerede på, om han havde råd til en god bog. Han gik ind på sit værelse og rystede sparegrisen. Den gav ingen lyd fra sig. Jonas satte sig tungt ned på sin seng.* Der står ingen steder i denne tekst, at Jonas ikke har råd til at købe en bog, og at det gør ham trist til mode. Det er læserens evne til at gå bag om tekstens eksplicite udsagn, der er afgørende for udbyttet af teksten.

Elevens **Viden om sprog** har også betydning for udbyttet ved læsning af en tekst. Ved **syntaks** menes tekstens opbygning. Rækkefølgen af leddene i en sætning kan varieres, og det har betydning for indholdet. Det er ikke lige meget om "drengen slår pigen" eller om "pigen slår drengen." Det er sværere at læse tekster med lange sætninger end tekster med korte sætninger. Det er sværere at læse tekster med mange indskudte sætninger end tekster uden indskudte sætninger. Det er sværere at læse tekster med passivkonstruktioner end tekster uden disse. Alt dette betyder ikke, at vi helt skal undgå tekster med lange sætninger, med mange indskudte sætninger eller med passivkonstruktioner; men det betyder, at vi som lærere skal være opmærksomme på disse forhold og tage højde for det i vores undervisning. Ved **semantik** menes tekstens indholdsmæssige betydning. Hertil hører elevernes evne til at kunne følge den røde tråd gennem en tekst (kohærens) og elevernes evne til eksempelvis at kunne gennemskue tekstbånd (kohæsion). Ved **pragmatik** forstås enkeltords egentlige betydning i den sammenhæng, de optræder i. Tekster med mange lange, svære og sjældne ord er sværere at læse end tekster uden disse ord. En tekst bliver også sværere at læse, hvis ord bruges i en anden sammenhæng – eller med en anden betydning, end det normalt er tilfældet. En søjle vil for de fleste af

Læsepolitik x Vibeskolen

os være noget, vi kan se i forbindelse med en flot bygning, men for en matematiker er søjlen måske bare en del af et diagram.

Læserens viden om tekster har også betydning for den samlede læseforståelse. Det er vigtigt for læseren at kunne forudsige inden for hvilken ramme, teksten skal forstås. De fleste læsere har en forventning om, at hvis en tekst begynder med "Der var engang" så vil resten af teksten holde sig inden for et mønster, der er forudsigeligt. Genrebevidsthed giver en fornemmelse for, hvordan en tekst er bygget op, den vækker forventninger til, hvad der skal ske i teksten – og dermed en bedre forhåndsviden. Formålet med en tekst danner grundlaget for en fornuftig opdeling i forskellige teksttyper. Fortællende skønlitterære teksters formål har Astrid Lindgren beskrevet godt således: "At læse bøger er at komme langt ud i den vide verden og dybt ind i sig selv." Informerende, faglitterære tekster har som oftest til formål at informere, instruere, klassificere, overbevise, berette eller forklare. Forskellene i teksternes formål betyder også forskelle i teksternes struktur og fortælleforhold. Læserens evne til at kunne gennemskue teksttypen, har stor betydning for, hvilken læsemåde (den måde, læseren vælger at læse en tekst på er afhængig af teksttypen og formålet med læsningen) og hvilke læseforståelsesstrategier (*metoder til at læse, forstå, organisere, huske og anvende, det man læser*) det vil være hensigtsmæssigt at anvende – og dermed stor betydning for den samlede forståelse.

Læserens **metabevidsthed** har meget stor betydning for udbyttet af læsningen. Ved metabevidsthed forstås læserens opmærksomhed på egne tankeprocesser, bevidsthed om hvornår man forstår det, man læser – og hvordan man ændrer strategi, hvis man ikke forstår det, man læser. En læser med en aktiv læseindstilling får et markant større udbytte af en tekst, end en læser, der bare afkoder derudaf. Det handler om at overvåge, styre og regulere læsningen ud fra læseformålet (Hvad er vigtigt her? Forstår jeg det, jeg læser? Hvad skal jeg få ud af læsningen?)

Alle disse dele, der har betydning for læserens samlede udbytte af læsningen, er vi nødt til at tage højde for i vores læseundervisning.

*Læseundervisningen på Vibeskolen tager udgangspunkt
i Den interaktive læsemodel.*

INFORMATION TIL FORÆLDRE

- **INDSKOLINGEN.** Vibeskolen henviser ved starten på hver fase til læsefolder der er relevant for pågældende elevgruppe. [LINK](#) (disse link kommer senere – red der ligger pt. et forslag på Intra/dokumenter/læsepolitik/forældrefolder)

-**MELLEMRIN** Vibeskolen henviser ved starten på hver fase til læsefolder der er relevant for pågældende elevgruppe. [LINK](#) (disse link kommer senere – red)

-**UDSKOLINGEN.** Vibeskolen henviser ved starten på hver fase til læsefolder der er relevant for pågældende elevgruppe. [LINK](#) (disse link kommer senere – red)

HVAD ER STILLADSERING?

Stillads-/scaffolding-metforen bliver af Meyer defineret som følger:

"Scaffolding-metforen er ikke, at læreren bygger stilladset, mens den lærende bygger viden, men at lærere og den lærende sammen sætter et stillads og konstruerer en ydre ramme af fælles forståelse. Stilladset fjernes gradvis, og den lærende fuldfører konstruktionsprocessen ved at overtage ejerskabet og bruge den nyligt erhvervede viden." (Meyer i Danmarks Pædagogiske Tidsskrift - 1/ 2001, Bjørnshave m.fl.: Scaffolding - Stilladsering)
Stillads-metforen bliver således ifølge definitionen et billede på, hvordan forholdet mellem lærer og elev bør være i en læringsituation, for at eleven kan lære noget. Af [Rigmor Abelsen](#); (Metoder og Værktøjer, Udgivet af: Inerisaavik, 2003)

LÆSNING I INDSKOLINGEN

MILEPÆLE I LÆSEUDVIKLINGEN I INDSKOLINGEN

Mål: flydende læsning med god forståelse (10 år)

8-9 år: Hurtig ordafkodning

7-8 år: Præcis ordafkodning

5-7 år: Funktionel bogstavkundskab

5-6 år: Fonologisk opmærksomhed

3-4 år: Ordforråd, bøjningsendelser, rim

2 år: Forståelse af ord og enkle sætninger

(Bente Hagtvæt, 2008)

Læseudviklingsmodel

Stadie	Centrale indlæringsforhold
Stadie 0	Eleven lærer, hvad trykt skrift er, og hvad meningen med det er. Læser hyppigt skilte, etiketter osv., lærer bogstaver og nogle bogstavlyde, skriver sit navn.
Stadie 1 AFKODNING	<p>Eleven lærer, at bogstaverne repræsenterer lyde og lærer lyd-bogstavforbindelser.</p> <p>Eleven vil i normaludviklingen lære at lydere sig frem, når det møder nye ord og lave en fonologisk omkodning.</p> <p>Udvikling sker når eleven får fornemmelse for, at ord i talesproget kan opdeles i enkelte lyde og opdager, hvordan det alfabetiske princip fungerer.</p> <p>Som et skridt på læseudviklingsvejen vil eleven benytte sig af en delvis (partiel) afkodning, hvor det vil udnytte fonologiske strategier. Det betyder, at eleven en periode vil bemærke <i>nogle</i> af sammenhængene mellem lydene i det udtalte ord og bogstaverne i det skrevne ord, men ikke får alle lyde og bogstaver med. Eleven vil måske kunne "læse" ordet 'sparke', fordi det genkender 's' og 'ke', men da eleven ikke får alle lyde og bogstaver med vil det muligvis også "læse" 'sparke' ved ord som 'stærke' og 'slurke', p.g.a. den delvise afkodning.</p> <p>Læseforskere er enige om at begynderundervisning skal omfatte direkte undervisning i lyd-bogstavforbindelser (lydmetode), og om at den skal indeholde en betoning af læsningens kommunikationsformål.</p>

Læsepolitik x Vibeskolen

	Når eleven skal udvikle fonologiske strategier, er det vigtigt, at de kan øve sig på ord, som faktisk <i>kan</i> angribes med disse strategier. Det er derfor godt med tekster, som indeholder mange lydrette ord.
Stadie 2 KONSOLIDERING	Eleven samordner den viden og de færdigheder, han lærte på stadie 0 og 1. Eleven støtter sig til konteksten og meningen såvel som afkodningen ved identifikation af ord. Den fonologiske analyse bliver nu mere og mere fuldstændig. Eleven klarer at få alle lyde/bogstaver med i ordet og derved se, hvad der virkelig står. Den fonologiske læser magter en fuldstændig afkodning.
Stadie 3 AT LÆSE FOR AT LÆRE	Eleven bruger sin læsning som et redskab til at få ny information, nye idéer, holdninger og værdier. Eleven aktiverer sin for forståelse, ordforståelse og kendskab til teksttype.

(Jeanne Chall, Merete Brudholm 2002 + Jørgen Frosts model for læseudvikling, 2003)

LÆSNING I 0. KLASSE

FORMÅL

- At styrke og udvikle elevens sproglige færdigheder.
- At gøre elevens sprogligt parate til den fremtidige læse- og sprogindlæring.

Vi ved, at **læsning bygger på fonologisk opmærksomhed** (opmærksomhed på lydene i ordene)

- Elever med god fonologisk opmærksomhed lærer lettere at læse.
- Fonologisk opmærksomhed i børnehaveklassen har årsagsmæssig sammenhæng med læsefærdigheder i 2. klasse.
- Fonologisk opmærksomhed udvikles ikke spontant, men kan optrænes.

Vi ved også at **læsning kræver ordforråd og almen viden**

- Elever med et godt ordforråd lærer lettere at læse.
- En bred almen viden har stor betydning for læseudviklingen, da det er med til at bygge ramme for forståelsen af det læste.
- Forældre er rollemodeller for deres børn. Hvis der bliver læst derhjemme, vil barnet også blive interesseret i at læse og nysgerrig på bøger.

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

Mundtligt

- Har et rimeligt begrebs- og ordforråd
- Sætter pris på oplæsning/fortælling af en god historie
- Er fonologisk opmærksom

Læsning

- Kan læse sit eget navn
- Kan legelæse
- Kender den korrekte læseretning
- Kendskab til de tre alfabeter (navn, lyd og form)
- Kan høre et ords begyndelsesbogstav

Skrivning

- Kan skrive sit eget navn
- Kan 'børnestave'/lydskrive til egne tegninger
- Forstår at skrift kan bruges til noget

Læsepolitik x Vibeskolen

Trinmål efter 0. klassetrin

- deltage i samtale og kunne veksle mellem at lytte og ytre sig
- have opmærksomhed på sprogets forskellige funktioner og tilpasse sit sprog til forskellige situationer
- tale om sprog
- samtale om indholdet i tekster

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Sprog og udtryksformer - Det talte sprog - Samtale og dialog

Sprog og udtryksformer - Det talte sprog - Fortælling og oplæsning

Trinmål efter 0. klassetrin

- fortælle om egne oplevelser i sammenhængende form
- lytte til oplæsning og fortalte historier og genfortælle tekstens indhold
- fortælle situationsuafhængige historier ud fra billeder eller hørte historier
- videreudvikle og nuancere ordforråd og begrebsforståelse

Sprog og udtryksformer - Det skrevne sprog - Tidlig skrivning og læsning

Trinmål efter 0. klassetrin

- lege, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, sproglyde og ord
- have kendskab til bogstavernes navn, form og lyd
- lege og eksperimentere med sætnings- og orddannelse
- lege og eksperimentere med skrift og skrevne meddelelser som middel til kommunikation
- bruge bogstaver og eksperimentere med ord og sætninger i egen håndskrift og på computer
- eksperimentere med forskellige af hverdagens skrivegenrer
- eksperimentere med at læse små tekster.

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Læsepolitik x Vibeskolen

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Leg med sproget med fokus på gradvis mindre elementer ned til enkeltlyde med tilhørende bogstaver (I forhold til afkodning er et nødvendigt skridt i læseudviklingen, at barnet kan opfatte de dele af talestrømmen, der er mindre end ord - fx at ordet sol består af nogle lyde - nemlig /s/ /o/ /l/).
- At identificere forlyd samt forlyd + rimdel.
- Leg med skrift og skrevne meddelelser med sigte på lydanalyse og funktionelt bogstavkendskab (børnestavning)
- Begyndende læseerfaringer, hvor læreren læser højt for eleverne og modellerer den første fælleslæsning
- Klasseværelset forsynes med mange billedbøger og andet materiale der inspirerer til at legeskrive og - læse (magnetbogstaver, papskilte, brevpapir, postkasse, postkort, huskesedler osv.)
- Opmærksomhed på ordforråd og begrebsudvikling vha. dialogisk oplæsning (se afsnit om Dialogisk oplæsning)
- Låne bogkasser på fællessamlingen til Dialogisk oplæsning
- Opmærksomhed på historieopbygning, sætningsdannelse og orddannelse
- Hjemmene informeres om deres betydning for læseindlæringen, og forældrene opfordres til at læse / billedlæse / stimulere / samtale med deres barn

Fokus på

- Bogstavkendskab – de tre alfabeter
- Sproglyde og håndfonemer
- Sige ord i stavelser
- Styrke ordforråd
- Styrke sprogforståelse
- Gode litteraturoplevelser
- Dialogisk oplæsning

KENDETEGN FOR DEN TYPISKE LÆSER PÅ DETTE KLASSETRIN (se også bilag LUS)

- Eleven har lyst til at læse, kan i et vist omfang pjatte med ord og rim.
- Eleven kan "legeskrive" og lidt senere "børnestave."
- Eleven kan genfortælle og selv fortælle historier.
- Eleven forstår sammenhængen mellem skriftens tegn og talens lyd.
- Eleven kender begreberne bogstav, ord og sætning.
- Eleven kan lytte aktivt til oplæsning og fortælling.
- Eleven kan indgå i samtale og dialog.
- Eleven har fået et begyndende kendskab til de 3 alfabeter.

Læsepolitik x Vibeskolen

EVALUERING

- Sprog vurdering i begyndelsen af skoleåret (august/september). ("Materiale fra Center for Børnesprog" inden okt.).
- Klassekonference september/oktober (Børnehaveklasseleder, læsevejleder, læsekonulent, leder, PPR, rep. fra kompetencecenter)
- Opfølgning i januar på elever, der kræver særlig opmærksomhed (Børnehaveklasseleder, læsevejleder, rep. fra kompetencecenter). (evt. retest med delområder fra sprogscreening)
- Læseevalueringsopgaver i foråret. (Materiale: IL- Basis – Alle bogstaver, Konsonanter, Forlyd og rimdel (første halvdel af opgavesættet)).
- Klassekonference maj/juni (Børnehaveklasseleder, læsevejleder, afdelingsleder, evt. kommende dansklærer)
- LUS – delmål efter 0.klasse: *Pkt. 6. – bruger bogstavlyden, ofte det første bogstavs lyd, for at afkode nye ord i teksten*

PUC/BIBLIOTEKET

- Deltagelse i forældremøde i 0. kl.
- Gå på biblioteket.
- Mundtlige anmeldelser.
- Højtlesning og anmeldelse af bøger.
- 0. og 1. klasse har en lektion om ugen hele året.
- Mini-biblioteks-orienteringskursus. Lære at finde rundt på biblioteket

LÆSEVEJLEDER

- Samarbejde omkring/ evt. deltagelse i forældremøde i begyndelsen af skoleåret om sprogvurderingen, læsning og læseindlæring
- Samarbejde med børnehaveklasseleder omkring klassekonference
- Samarbejde med børnehaveklasseleder og kompetencemedarbejder omkring udfordringsbørn og bekymringsbørn

LÆSNING I 1. KLASSE

FORMÅL

- At styrke og udvikle elevens sproglige færdigheder.
- At give eleven mulighed for at erfare, at læsning og skrivning kan give oplevelser og viden.
- At stimulere elevens læse- og skrivelyst.

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

Mundtligt

- Fortælle om oplevelser for klassen
- Samtale om tekster, eleven har hørt eller læst/set
- Fortælle en historie med begyndelse, midte og slutning (fortælledyr)

Læsning

- Anvende alfabetet (lyd, navn, form)
- Skelne mellem vokaler og konsonanter
- Opdele lydrette ord i fonemer (enkelte lyde) og stavelser
- Finde, tilføje og fjerne forlyd i lydrette ord
- Finde udlyd i lydrette ord
- Læse enkle tekster med forståelse
- Lære det alfabetiske princip
- Udvikle ordforråd og begreber

Skrivning

- Skrive små tekster, som eleven selv kan gengive for andre, evt. vha. "børnestavning".
- Skrive små tekster vha. IT

Stavning

- Progression i børnestavningen: Eleven anvender de bogstavlyde, de kan høre.
- Eleven kan selv læse sin egen tekst.
- Opdele eget talesprog i enkeltlyde, sætte relevante bogstaver til, huske dem og skrive dem ned i den rigtige rækkefølge. Lytter og "smager" på ordene.

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog –

Læsepolitik x Vibeskolen

udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, VØL (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Bytte læsebøger 1-2 gange ugentligt til brug hjemme og i klassen
- Bogkasser i klassen med bøger i forskellige sværhedsgrader
- Daglig læsning i skole og hjem. Bøgerne skal være afpasset af eleven aktuelle niveau (Elever og forældre udfylder læseliste/læselog)
- Direkte undervisning i bogstav/lyd-forbindelser
- Arbejde med angrebsteknikker, lydglidning, prikke vokaler og dele i stavelser.
- Medtænke læsning i emne- og værkstedsundervisning.
- Lærerens oplæsning og dialogisk oplæsning
- Ugens ord/begreb (fx finde synonym, antonym, sætte ord i sætning, ordklasse)
- Samtale, fortælling, drama
- Ugens barn (mundtlighed)
- Leg/eksperimenter med lyde, ord, sprog og tekster
- Undervisning hvor læsning og skrivning understøtter hinanden
- Hånd- og PC-skrivning
- Lave egne bøger – skrive og tegne
- Bevidst arbejde med forforståelse
- Forberedt læsning, højtlesning, stillelæsning, selvstændig læsning, skærmlæsning
- Opmærksomhed på ordforråd og begrebsudvikling vha. dialogisk oplæsning (se afsnit om Dialogisk oplæsning)
- Låne bogkasser på fællessamlingen til Dialogisk oplæsning
- Introduktion af ViTre til samtlige elever i klassen

OG:

- Periode(r) med læsekursus
- Tilbud om lektiehjælp i Lektiecafé
- Tid og rum til læsning i klassen/SFO fx i læsehule/læsehjørne
- Tæt samarbejde mellem skole og hjem omkring læsning

Læsepolitik x Vibeskolen

Fokus på

- *Det alfabetiske princip*
- *Ordafkodning*
- *Funktionelt bogstavkendskab*
- *Dele ord i stavelser*
- *Ordforråd og 'viden om verden'*
- *Litteratursamtaler*
- *Forskellige tekster/genrer ('viden om tekster')*
- *Læsestrategier (Ugler)*
- *Børnestavning (skrive sig ind i læsningen)*
- *Fagenes ordbog*

KENDETEGN FOR DEN TYPISKE LÆSER PÅ DETTE KLASSETRIN

- Eleven er ved at tilegne sig læsefærdighed ved læsning af tekster med få ord på hver side, oftest med billeder, som teksten bygger på.
- Eleven læser kendte ord i tekster ved hjælp af ordbilleder.
- Den forståelsesbaserede afkodning kræver stor opmærksomhed og energi i søgningen efter indholdet.
- Eleven bruger bogstavlyden, ofte det første bogstavs lyd, kombineret med andre afkodningsstrategier (ugler) for at afkode nye ord i teksten, og korrigerer ofte sig selv.

EVALUERING

- Eleven skal have indblik i sin egen læseudvikling. Dette sker gennem LUS-ning, samt elevernes kendskab til eget aktuelle lettal/lixtal.
- Klasse-læsekonference med årgangsteam, læsevejleder og afdelingsleder. Med fokus på læsning i alle fag.
- OS64 senest dec. (kommunal læsetest)
- Individuel afdækning af elever, der vækker bekymring
- LUS – delmål efter 1. klasse: Pkt. 10 – anvender og skifter mellem formålsbestemte strategier i en efterhånden funktionel læsning af enkle tekster.

PUC/BIBLIOTEKET

- Gå på biblioteket.
- Mundtlige anmeldelser.
- Højtlesning og anmeldelse af bøger.
- 0. og 1. klasse har en lektion om ugen hele året.
- Mini-biblioteks-orienteringskursus. Lære at finde rundt på biblioteket

LÆSEVEJLEDER

- Samarbejde med dansklæreren omkring klassekonference
- Samarbejde med dansklæreren omkring udfordringsbørn og bekymringsbørn
- Støtte til udfordringsbørn og bekymringsbørn, når behov opstår.

LÆSNING I 2. KLASSE

FORMÅL

- At eleven fortsat har lyst til at læse og skrive
- At eleven kan anvende læsning og skrivning i hverdagen
- At eleven får oplevelsen af, at læsning giver oplysning og information
- At bruge skrift som kommunikation

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

Mundtlig fremstilling

- Fortælle et hændelsesforløb uden hjælp
- Strukturere en fortælling – indledning, midte, slutning (egne oplevelser, referat af bog, historie)

Læsning

- Skelne lyde, sætte lyde/bogstaver sammen og læse nye ord
- At læse ukendte, lette og alderssvarende tekster uden hjælp
- Anvende relevante afkodningsstrategier (stave, dele og lydere)
- Anvende relevante og brugbare læsemåder (forberedt læsning, højtlesning, stillelæsning, fri selvstændig læsning og skærmlæsning)
- Vide, at sproget består af forskellige ordklasser
- At vise et sikkert kendskab til bogstavernes form, lyd og kombination
- At læse med forståelse og genfortælle handlingen i en tekst
- Udvikle ordforråd og begreber
- Kunne læse de 120 mest almindelige ord
- Kende forskel på faglitteratur og skønlitteratur
- Kan anvende sikre og automatiserede færdigheder til afkodning af almindeligt brugte ord i alderssvarende tekster
- Kan stille enkle spørgsmål til en tekst
- Kan genfortælle tekstens indhold læser med begyndende bevidsthed om udbyttet af det læste

Skrivning

- Skrive huskesedler, breve og beskeder, som andre kan læse
- Skrive tekster om egne oplevelser
- Skrive ud fra fantasi, billeder, læste tekster i enkle fiktive genrer som historie og eventyr
- Skrive de små og store trykbogstaver i håndskrift
- Skrive små tekster vha. it samt kunne arbejde med alderssvarende it-programmer

Stavning

- Udnytte det fonematiske princip (stave lydret) = stavetrin 2 (*på dette trin er stavningen karakteriseret ved lydret stavning af både lydrette og ikke-lydrette ord*).
- Være klar over, at der forekommer en del undtagelser fra den indlærte stave-regel

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Det talte sprog

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge talesproget i samtale og samarbejde og kunne veksle mellem at lytte og at ytre sig
- udvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk
- fremlægge, referere, fortælle og dramatisere
- give udtryk for fantasi, følelser, erfaringer og beskrive viden om enkle emner
- læse enkle tekster op med god artikulation
- lytte med forståelse til oplæsning og fortælling og genfortælle indholdet
- improvisere og eksperimentere med kropssprog, stemme og computerens muligheder
- forstå enkle norske og svenske ord og udtryk.

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Alle lærere har ansvar for at støtte elever i brugen af programmer til læse- skrivestøtte.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, VØL (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Læseundervisning og læsetræning der tager udgangspunkt i den enkelte elevs læsekompetencer
- Leg/eksperimenter med ord, sprog og tekster
- Læse-, stave- og skriveundervisning som understøtter hinanden
- Samtale, fortælling, drama
- Håndskrivning og PC-skrivning
- Bevidst arbejde med forforståelse og læseformål
- Forberedt læsning, stillelæsning, højtlesning, skærmlæsning
- Fri selvstændig læsning

Læsepolitik x Vibeskolen

- Anmeldelse af bøger
- Sange og sanglege
- Iagttagelse og/eller udarbejdelse af medieproduktioner
- Ugens ord/begreb (fx finde synonym, antonym, sætte ord i sætning, ordklasse)
- Opmærksomhed på ordforråd og begrebsudvikling vha. dialogisk oplæsning (se afsnit om Dialogisk oplæsning)
- Låne bogkasser på fællessamlingen til Dialogisk oplæsning
- Arbejde med ViTre for alle elever

OG:

- Periode(r) med læsekursus
- Tilbud om lektiecafé
- Brug af skolebiblioteket
- Tid og rum til læsning i klassen - fx i læsehule/læsehjørne
- Tæt samarbejde mellem skole og hjem omkring læsning

Fokus på

- *At stille spørgsmål til teksten*
- *Skriveprocessen – sikker læser gennem skrivning*
- *At anvende handlingsbro (se 'notatteknik')*
- *At udnytte mind-map (se 'notatteknik')*
- *VØL-model ved faglig læsning (se 'notatteknik')*
- *Læselyst*
- *Højtlæsning (makker/lærer)*
- *Læseforståelse og hukommelse for tekst*
- *Fagenes ordbog*

KENDETEGN FOR DEN TYPISKE LÆSER PÅ DETTE KLASSETRIN

- Læseren anvender og skifter mellem formålsbestemte strategier i en efterhånden funktionel læsning af enkle tekster.
- Afkodningen kræver stadig opmærksomhed, og læseren går i stå under afkodning af ukendte ord i den løbende læsning; læsningen er endnu ikke flydende.
- For de lidt bedre læsere på dette klassetrin gælder, at de selvstændigt kan læse en ukendt tekst af et vist omfang inden for egen erfaringsverden.

EVALUERING

- Eleven skal have indblik i sin egen læseudvikling. Dette sker gennem LUS-ning, samt elevernes kendskab til eget aktuelle lettal/lixtal.
- Klasselæsekonference mellem dansklærere, læsevejleder og afdelingsleder
- OS 120 – efterår (kommunal test)
- National test i læsning i foråret
- Individuel afdækning af elever, der vækker bekymring
- Læsehastighed : På vej mod flydende læsning: 80 ord/minut
- LUS – delmål efter 2. klasse: Pkt. 12. – læser selvstændigt en ukendt tekst af et vist omfang inden for egen erfaringsverden, læsning er endnu ikke flydende,

Læsepolitik x Vibeskolen

afkodningen kræver fortsat opmærksomhed, læsningen går i stå under afkodning af ukendte ord i den løbende tekst.

PUC/SKOLEBIBLIOTEKET

Hver klasse får et søgekursus. Forskelligt indhold.

Fx:

- Opstilling og alfabet fx billedbøger og letbøger
- Fagbøger og deres opstilling
- Søgekursus og reservering
- 2. klasse har en lektion om ugen hele året.

IT-vejleder

- Lav din egen fortælling i Tubestory/Photostory. Bamsefortælling i Tubestory/Photostory. Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges danstimer til forløbet.

LÆSEVEJLEDER

- Samarbejde med dansklæreren omkring klassekonference
- Samarbejde med dansklæreren omkring udfordringsbørn og bekymringsbørn
- Støtte til udfordringsbørn og bekymringsbørn, når behov opstår.

LÆSNING I 3. KLASSE

FORMÅL

- At eleven bevarer og fortsat udvikler lysten til at læse og skrive
- At eleven får oplevelser og tilegner sig viden gennem læsning af forskellige genrer
- At eleverne bruger læsning og skrivning i alle fag - og på tværs af fagene

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

Mundtlig fremstilling

- Find forskellige slags tekster og snak om hensigt, afsender og modtager
- Formulere egne synspunkter og forholde sig til andres fortællinger (give respons)
- Reflektere over og samtale om indholdet i forskellige tekster og teksttyper
- Beskrive billeders indhold i forbindelse med tekstlæsning

Læsning

- Læse ukendte tekster med stigende hastighed
- Læser for at tilegne sig viden og indsigt – i bøger og på internettet
- Begynde at skelne mellem fiktion og fakta
- Forstå en skriftlig arbejdsbeskrivelse i fx dansk eller matematikbogen
- Udvikle ordforråd og begreber
- Kan anvende sikre og automatiserede færdigheder til afkodning af almindeligt brugte ord i alderssvarende tekster
- Forudsige tekstens indhold ud fra overskrift og illustrationer, stille spørgsmål til teksten og genfortælle tekstens indhold i samarbejde med andre
- Kan i samarbejde med andre bestemme nøgleord, tage notater og udarbejde enkle begrebskort og forholde sig spørgende til det læste
- Korrigerer sig selv konsekvent – indholdet styrer helt
- Kan med støtte beskrive hvad han ved om det emne han skal læse om
- Kan snakke med om at tekster læses med forskellige formål og i forskellige situationer
- Foretrækker stillelæsning
- Kan hurtigt finde steder i en tekst der indeholder bestemt information (punkt-læse)
- Oplæsning afslører forståelse af teksten (eller mangel)

Skrivning

- Omsætte sin egen fortælling til en skreven tekst
- Begynde at arbejde med procesorienteret skrivning – mindmap
- Får et mere varieret sprog via en øget opmærksomhed på ordklasser og sætningsstrukturer
- Bruge navneord, udsagnsord og tillægsord i korrekt bøjningsform
anvende punktum korrekt, lave en overskrift og markere samtale i egne tekster

Stavning

- Stave de almindeligste ord korrekt – 120 ord
- Stavelsesdele
- Arbejde med bøjningsendelser

Læsepolitik x Vibeskolen

- Kende forskel på kort og lang vokal
- Kende til vokalændringer ved kort vokal
- Kende til dobbeltkonsonant ved dobbeltkonsonant

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Se trinmål for 4.klasse på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Alle lærere har ansvar for at støtte elever i brugen af programmer til læse- skrivestøtte.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØL (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Læseaktiviteter, hvor man synliggør læsning i klassen. Dette kan være i form af bogorm, læsebarometer, præsentationer af læste bøger, etc.
- Lærerens oplæsning – (gode lyttevaner, lettere at læse oplæste, svære tekster, øger ordforrådet, giver bedre forforståelse, inspirerer til videre læsning)
- Læsning af fællestekst – (for klassen, makkeren.) Det giver ansvar over for hinanden, giver glæde ved at dele oplevelser).
- Selvstændig læsning – (øger den sproglige kompetence, automatiserer læsning og giver læselyst)
- Fortælleøvelser – brug pc – læg mærke til tonen, hastigheden og pauserne. Fortæl derefter det samme med mimik og kropssprog. Hvordan bygger man en fortælling op, og hvordan bringer man den videre?
- Find forskellige slags tekster og snak om hensigt, afsender og modtager: (fx huskeseddel, fødselsdagskort, roman osv.)
- Spil med faglige begreber.
- Fælles samtaler om aktuelle faglige begreber.
- Individuelle læsekontrakter (nedskrivning af alle de bøger, de hver i sær læser i løbet af 3. klasse – eller en fælles læseorm i klassen. Man kan også bygge et tårn med alle årets titler individuelt eller fælles for klassen).

Læsepolitik x Vibeskolen

- Arbejdet med it er en naturlig del af læsetræningen.
- Læsetræning (fælles, individuel, makker).
- Læseteater fælles med resten af mellemtrinnet.
- Træne læsehastighed.
- Højtlesning – både lærerens og elevernes.
- Læse forskellige genrer med henblik på læseforståelsen.
- Skriveforløb, skriftlige afleveringer gennem hele året.
- Staveforløb, grammatik gennem hele året.
- Der arbejdes videre med ViTre evt. også i forbindelse med engelskundervisningen

Fokus på

- *Læselyst*
- *At stille spørgsmål til teksten*
- *At anvende handlingsbro*
- *At anvende simpel notatteknik - nøgleord og/eller understregning*
- *At udnytte mind-map (se 'notatteknik')*
- *VØL-model ved faglig læsning (se 'notatteknik')*
- *Læseforståelse og hukommelse for tekst*
- *Fagenes ordbog*
- *At læse ukendte tekster med sikkerhed og forståelse (automatiseret læsning)*

KENDETEGN FOR DEN TYPISKE LÆSER PÅ DETTE KLASSETRIN

- Læseren læser nu flydende med god forståelse
- Læseren foretrækker typisk stillelæsning
- Læseren har et fundament af funktionelle læsestrategier og udvider sin læsning til også at omfatte bøger med et væsentligt større omfang end tidligere.

EVALUERING

- Eleven skal have indblik i sin egen læseudvikling. Dette sker gennem LUS-ning, samt elevernes kendskab til eget aktuelle lettal/lixtal.
- Klasselæsekonference mellem dansklærere, læsevejleder og afdelingsleder
Dansklærer foretager læseprøve SL60 og ST3
- DVO-test i aug./sept. (læsevejleder og dansklærer)
- Individuel afdækning af elever, der vækker bekymring
- Læsehastighed: Stillelæser 100 ord/minut
- LUS – delmål efter 3. klasse: Pkt. 15. – læser flydende med god forståelse – foretrækker stillelæsning funktionel læsefærdighed
-

Læsepolitik x Vibeskolen

PUC/BIBLIOTEKET

Hver klasse får et søgekursus. Forskelligt indhold. Fx:

- Opstilling og alfabet fx billedbøger og letbøger
- Fagbøger og deres opstilling
- Søgekursus og reservering
- (bøgsnak for 3. kl. med børnebibliotekar)

IT-vejleder

- Lav din egen fortælling i Tubestory/Photostory.
- Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges dansktimer til forløbet.

LÆSEVEJLEDER

- Samarbejde med dansklæreren omkring klassekonference
- Samarbejde med dansklæreren omkring udfordringsbørn og bekymringsbørn
- Støtte til udfordringsbørn og bekymringsbørn, når behov opstår.

LÆSNING PÅ MELLEMRINNET

INFORMATION TIL FORÆLDRE - MELLEMRINNET

Du er fortsat en vigtig medspiller i dit barns sprog- og læseudvikling

[Link](#) til læsefolder mellemtrin (disse link kommer senere – red)

ETIK OMKRING SKRIFTLIG KOMMUNIKATION

Sprogbrug.....

se skolens kommunikationspolitik [Link](#)

HUSK FORTSAT

Samtalen mellem dig og dit barn er betydningsfuld for udvikling af barnets sprog og læsning. Barnets læsning og skrivning supplerer hinanden gennem hele skoleforløbet. At læse, skrive og bruge sproget er vigtigt for barnets fortsatte udvikling og uddannelsesmuligheder.

Et godt samarbejde mellem skole og forældre er særdeles betydningsfuldt for dit barns fortsatte sprog og læseudvikling.

LÆSNING I 4. KLASSE

FORMÅL

- At bevare læselysten
- At konsolidere læseudviklingen ved at eleverne læser meget og varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- Udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

- Ved afslutningen af 4. Klasse bør eleven kunne udfærdige et resumé af en læst tekst
- Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel
- Tilpasse læsehastighed, præcision og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad
- Kende forskel på fiktion, fakta og faktion
- Kan med makker bestemme nøgleord, tage notater og udarbejde enkle begrebskort og forholde sig spørgende til det læste
- Kan med makker beskrive hvad han ved om det emne, han skal læse om (før læsning)
- Udtrykke forståelse af det læste mundtligt og skriftligt
- Kan fortælle om læseformålet i en tekst
- Kan følge en instruktion i fagbog eller opskrift og udføre instruktionen
- Kan samtale om at tilpasse læsehastighed og præcision til formål, genre og sværhedsgrad
- Læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste
- Instruktionslæser: 180 ord/minut

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Alle lærere har ansvar for at støtte elever i brugen af programmer til læse- skrivestøtte.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Læsepolitik x Vibeskolen

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- **Læseforståelse** handler om at blive en *funktionel læser!* Det kræver, at eleverne kan bruge 3 hovedstrategier:
FORMÅLET – at kunne gøre sig formålet bevidst og afstemme læsehastigheden.
FOKUSERING – at kunne finde og vurdere centrale informationer i teksten.
FORSTÅElsen – at kunne tjekke og vurdere forståelsen. Kunne bringe andre strategier i spil, hvis forståelsen bryder sammen.
- En idé til, hvordan højtlesning kan trænes: hver uge får en elev til opgave at læse en kort skønlitterær tekst op for resten af klassen. Eleven skal have mulighed for at øve sig på forhånd, så oplæsningen bliver fuldstændig flydende, og med optimal artikulation og betoning. Brug eventuelt Louis Jensens *Firkantede historier*; på den måde kan eleven også brillere med at fortolke teksten.
- Det vil være en god idé at holde styr på, hvad den enkelte elev læser i løbet af året, hvor meget eleven læser, og hvornår eleven læser. Lav et læsebarometer til hver enkelt elev (se Læsebarometer) eller læsekontrakt på Elevintra. Stil krav om, at der som minimum læses 20 minutter om dagen derhjemme/ 10 sider på elevens aktuelle niveau. På læsebarometeret/læsekontrakt noteres det, hvornår på dagen eleven ønsker at læse, hvor mange minutter der skal læses, og et mål for, hvor mange sider eleven ønsker at læse om ugen og på et helt år. En gang om ugen udfylder eleverne deres læsebarometer (fx i bibliotekstimen)
- Læsning af fællestekst – (noveller, romaner) – Litteratursamtalen.
- Kreativ skrivning i arbejdet med fællestekster – fx udfylde huller i teksten eller ny afslutning (læse mellem linjer)
- Selvstændig læsning – (øger den sproglige kompetence, automatiserer læsning og giver læselyst)
- Læringsstilmaterialer til træning af grammatik
- Arbejdet med it er en naturlig del af læsetræningen.
- Læse forskellige genrer med henblik på læseforståelsen.
- Der arbejdes videre med ViTre, og klassens lærere sørger for digitale tekster.

LÆSNING I FAGENE

Matematik: Lær eleverne at bruge procesnotater ved tekststykker. (Se under notateteknikker)

Natur/teknik: Øget fokus på nye, centrale ord og begreber. I samarbejde med fagene kristendomskundskab og historie kan det anbefales at lave en fagenes ordbog. Lav en mappe til hver elev, der er fyldt med en masse ikke udfyldte ordkendskabskort (Se eksempel under notateteknikker). Hver gang eleverne støder på nye, vigtige, centrale begreber i fagene udfyldes et ordkendskabskort. Ved årets afslutning vil eleverne have en rigtig god samling af vigtige begreber.

Læsepolitik x Vibeskolen

I naturfaglige tekster vil der også forekomme mange sammensatte ord. Det kunne være *snelavine*, *mudderstrømme*, *hjertekammer* og så videre. En god huskeregel for eleverne vil være, at sammensatte ord læses forfra, men forstås bagfra. Et hjertekammer er altså et kammer i hjertet! Lær eleverne denne tankegang.

Historie og kristendom Den berettende teksttype er forholdsvis enkel i sin opbygning, og det vil være en god idé at eleverne forstår opbygningen af en berettende tekst og formålet med at læse den – altså hvad det forventes at de kan, når de har læst en sådan tekst. Lær eleverne at benytte notatteknikken tidslinje i forbindelse med læsningen af disse tekster. I begyndelsen gøres det bedst ved, at du som lærer laver tidslinjerne på tavlen, og indledningsvis måske selv finder oplysningerne i teksten, mens eleverne skriver med i deres hæfter. Gradvist kan eleverne bidrage med oplysninger til tidslinjen. Se beskrivelse af berettende tekster under teksttyper.

I nogle fagtekster fx i *Hit med historien* er der store dele fiktion. Formålet er naturligvis at gøre teksterne spændende at læse, men det er vigtigt, at eleverne fra begyndelsen lærer at forholde sig kildekritisk til teksterne. Samtal med eleverne om denne skelnen mellem fiktion, fakta og fiktion. Lad eventuelt eleverne mundtligt uddrage det historiske indhold af fiktionsteksterne.

VØL modellen. Før eleverne begynder at læse skriver de ned, hvad de ved i forvejen om emnet og hvad de ønsker at lære ved at læse teksten. Ved endt læsning skriver de ned, hvad de nu har lært. Se eksempel på VØL model under notatteknikker.

Lav en fagenes ordbog – se under natur/teknik herover

Opmærksomheden på 4. årgang bør især henledes mod, at eleverne præsenteres for de forskellige teksttyper de møder i fagene på mellemtrinet – både i dansk og de øvrige fag. Faglærerne henleder elevernes opmærksomhed mod læsning af "anderledes" tekster, når de støder på det i dagligdagen

- Opskrifter, køreplaner, tv-programmer, diagrammer og tabeller, spilleregler, billedlæsning, biografier, sangtekster, forsøgsvejledninger, turneringsplaner, skærmlæsning, SMS,

Farao læsning (se notatteknik). En rigtig god metode til at få gjort eleverne til aktive læsere. Metoden lægger op til, at eleverne sidder i grupper og læser samme tekst. Metoden kan bruges til berettende, beskrivende, forklarende og diskuterende teksttyper - det vil sige i rigtig mange fag. Metoden vil være en god forløber for en egentlig læsehuskeliste (se notatteknik) for den enkelte elev.

Fokus på

- Læselyst
- Introducere læseforståelsesstrategier
- (Læseforståelsesstrategier er metoder til at læse, forstå, organisere, huske og anvende, det man læser)
- Bruge procesnotater ved tekststykker i matematik
- Tidslinje ved læsning af berettende tekster
- At anvende simpel notatteknik - nøgleord og/eller understregning
- Fagenes ordbog
- Læseformål (hvad er formålet med læsningen)
- At læse ukendte tekster med sikkerhed og forståelse (automatiseret læsning)
- Nærlæsning
- Videreudvikling af læseforståelsen og læsehastigheden

Læsepolitik x Vibeskolen

EVALUERING

- Test: Nationale test i læsning + SL40
- LUS-trin 16 - Instruktionslæser: 120-150 ord/minut
- Ved afslutningen af 4. Klassesetrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en alderssvarende, skønlitterær tekst (LIX 20-25) være 120-150 ord i minuttet. Mål elevernes hastighed ved begyndelsen af året, midtvejs og ved afslutningen af året. (se afsnit; Tekster til test af læsehastighed). Det er afgørende, at forståelsen følger med, derfor skal der udarbejdes kontrolspørgsmål til teksterne.

PUC/BIBLIOTEKET

Hver klasse får et søgekursus. Forskelligt indhold. Fx:

- Opstilling og alfabet fx billedbøger og letbøger
- Fagbøger og deres opstilling
- Søgekursus og reservering

IT-vejleder

- Lav din egen multimedie-fortælling med billede, lyd og tale. Tag billeder med digitalkamera og læg dem ind.
- Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges dansktimer til forløbet.
- Boganmeldelse med mobilen

LÆSEVEJLEDER

- Samarbejde med dansklæreren omkring klassekonference
- Samarbejde med dansklæreren omkring udfordringsbørn og bekymringsbørn
- Støtte til udfordringsbørn og bekymringsbørn, når behov opstår.

LÆSNING I 5. KLASSE

FORMÅL

- At konsolidere læseudviklingen ved at eleverne læser meget og varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- At bevare læselysten

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

- En læseteknik eller læsemåde er en bestemt måde at angribe en tekst på. Det er en besvarelse af spørgsmålet: *Hvordan skal jeg læse?* Ud over at kunne **nærlæse**, som eleverne har lært tidligere, skal eleverne også nu lære at **punktlæse** og **oversigtslæse**.
- Kan selvstændigt forudsige tekstens indhold ud fra overskrift og illustrationer, stille spørgsmål til teksten og genfortælle tekstens indhold - afpasset læseformål og genre
- Kan selvstændigt bestemme nøgleord, tage notater og udarbejde begrebskort og forholde sig spørgende til det læste - afpasset læseformål og genre
- Kan i samarbejde med andre sammenligne det nye, man møder i teksten med allerede kendt information
- Kan i samarbejde med andre anvende forskellige visualiseringsteknikker som ord- og begrebskort
- Kan definere nøgleord om det emne han og klassen skal arbejde med
- Tilpasse læsehastighed og præcision til formål, genre og sværhedsgrad
- Kan karakterisere tekstens vigtigste personer
- Afpasser læsemåde efter læseformål med støtte
- Kan danne sig hurtigt overblik over tekst ved at skimmelæse
- Læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste
- Oplæsning vidner om forståelse af teksten
- Læser mindst 200 ord/minut i aldersvarende, fortællende i extensiv læsning
- At læse skærmttekster og søge i databaser
- At læse og anvende billeder, skemaer, diagrammer, kurver og tabeller i faglige tekster
- At benytte faglitteratur i alle fag og på tværs af fagene
- At forholde sig kritisk og analyserende til teksten under læsningen
- At kende til forskellige genrer
- Ved afslutningen af 5. klasse bør eleven kunne udfærdige et resumé og et referat af en læst tekst.

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Læsepolitik x Vibeskolen

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØSLE (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort, Læsehuskeliste, Farao læsning (se afsnit om notatteknikker).*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Læseundervisning og læsetræning der tager udgangspunkt i den enkelte elevs læsekompetencer
- Samtale, fortælling, oplæsning, genfortælling og referat
- Målrettet læsning af fag- og skønlitteratur
- Arbejde med genrekendskab
- Meddigtning (fx udfylde huller i teksten, den varme stol, lave en ny slutning på skønlitterær tekst)
- Forskellige fremlæggelsesformer
- Arbejde med notatteknikker
- Bevidst arbejde med læseteknikker
- Bevidst arbejde med før, under og efter læsning
- Arbejde med faste vendinger og billedsprog
- Stillelæsning, højtlesning
- Skærmlæsning
- Fri selvstændig læsning
- Makker- og gruppelæsning
- Procesorienteret skrivning
- Anmeldelse af bøger
- Drama og teater
- Tekstbehandling og layout
- Fra 5. Klasse vil det være en god idé at have ordbøger i klassen. Både ordbøger til brug ved tvivl om stavning, men også en betydningsordbog – eleverne kan ligeledes benytte www.ordbogen.com eller lignende online opslagsværk.
- Træning af **punktlæsning** (at kunne finde en bestemt oplysning i en tekst): Tag fx en stak gratisaviser med i skole. Kig på tv-programmerne og lad eleverne finde et bestemt program, du spørger om – eller lad eleverne gøre det 2 og 2 sammen.
- Træning af **oversigtslæsning** (at få et overblik over et materiale): Kig på forsiden, bagsiden, indholdsfortegnelse, index og så videre. Dette kan selvfølgelig godt gøres til genstand for formel indøvelse, men det fungerer måske nok bedst funktionelt – i en situation, hvor eleverne har brug for at finde materialer til en bestemt opgave.
- Stil krav om, at der som minimum læses 25-30 minutter om dagen derhjemme. Et godt udgangspunkt vil være 2000-2500 sider i løbet af året.

Læsepolitik x Vibeskolen

OG:

- Periode(r) med læsekursus
- Enighed i klassens team om læse- og notatteknikker
- Tæt samarbejde mellem skole og hjem om vigtigheden af fortsat støtte omkring læsning

Matematik. Eleverne begynder nu at støde på mere og mere tekst i matematik. De kan mange begreber. Det vil være en god idé at samle de vigtige, centrale ord og begreber i en matematikordbog. Det kunne fx være i forbindelse med følgende typiske kendetegn inden for matematikkens sprog: betegnelser for processer (*Addere, multiplicere...*), betegnelser for egenskaber (*buet, stump, ligesidet...*), betegnelser for funktioner (*ligninger...*). Kendte ord bruges på en ny måde: punkt – ikke en del af en dagsorden eller lignende, men et bestemt sted i et koordinatsystem..., søjle – ikke en del af en antik bygning, men en del af et diagram, skærer – ikke at skære noget over, men to linjer der mødes..

Eleverne kan allerede nu formodentlig bruge **procesnotater** (se afsnit om notatteknik) ved tekststykker. På 5. Klasses trin kunne en måde at øge elevernes forståelse af tekststykker på, være at lade eleverne selv lave tekststykker til hinanden. Selve procesnotatet kunne justeres, således at eleverne ikke længere skal tegne deres opgaveløsning.

Nat./teknik: Derudover vil der i mange Natur/teknik tekster optræde taksonomier. En taksonomi er en tekst, hvor tekniske termer introduceres, defineres, beskrives og klassificeres. Et eksempel: *Atomer er sammensat af tre forskellige slags partikler, nemlig protoner, elektroner og neutroner.* For bedre at forstå denne sammenhæng kan læreren i en klasseundervisningssituation lave mindmaps på tavlen, for at vise sammenhængen.

Det anbefales på dette klasses trin, at eleverne ikke selvstændigt skal lave **mindmaps**, de skal i samarbejde med hinanden og med læreren vænne sig til at strukturere erhvervet viden på denne måde.

Historie og Kristendom: Arbejdet med den berettende teksttype fortsættes. Bliv ved med at minde om formålet med at læse en berettende tekst – altså hvad det forventes at de kan, når de har læst en sådan tekst, nemlig at genfortælle begivenhederne i den rækkefølge, der har fundet sted. Notatteknikken **tidslinje** kan eleverne nu forsøgsvis prøve at benytte selvstændigt og individuelt i forbindelse med læsning af tekster, der egner sig til denne teknik. På dette klasses trin kan du som lærer passende introducere en alternativ notatteknik til berettende tekster, nemlig **kolonnenotatet**. Eleverne kender formodentlig metoden en smule fra dansk. I begyndelsen anbefales det, at du som lærer benytter metoden på tavlen, mens eleverne skriver med i deres hæfter, og ret hurtigt vil de kunne bruge metoden selvstændigt. Se eksempel på kolonnenotat på under afsnit om notatteknikker

Arbejdet med fagenes ordbog fortsættes.

Læsepolitik x Vibeskolen

Fokus på

- Læselyst
- Arbejde videre med læseforståelsesstrategier (Læseforståelsesstrategier er metoder til at læse, forstå, organisere, huske og anvende, det man læser).
- At punktlæse, skimme, oversigtslæsning og nærlæsning
- Introducere notatteknikken kolonnenotat
- Arbejde med begrebskort
- Læseformål (hvad er formålet med læsningen)
- Videreudvikling af læseforståelsen og læsehastigheden
- Fagenes ordbog

EVALUERING

- Ved afslutningen af 5. Klassestrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en alderssvarende, skønlitterær tekst (LIX 23-30) være 150-170 ord i minuttet. Mål evt. elevernes hastighed ved begyndelsen af året, midtvejs og ved afslutningen af året. Find egnede tekster på under afsnittet om læsehastighed.
- Test: Læs 5 + ST5

PUC/BIBLIOTEKET

Bogsnak

- Torben Olesen fortæller om de nyeste børnebøger

IT-vejleder

- Lav din egen multimedie-fortælling med billede, lyd og tale. Tag billeder med digitalkamera og læg dem ind.
- Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges dansktimer til forløbet.
- Boganmeldelse med mobilen
- Jaycut. Lav en film om dine forældres skolegang. Forløbet indeholder læsning af bogen "Skolen i gamle dage", udarbejdelse af manus, videooptagelse og redigering i Jaycut. Der skal også bruges dansk- eller historietimer til dette forløb. Introduktion til Jaycut og videreredigering.

LÆSNING I 6. KLASSE

FORMÅL

- At konsolidere læseudviklingen ved at eleverne læser meget og varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- At bevare læselysten

MÅL FOR LÆSNING I DANSK

- Kan i samarbejde med andre stille sig spørgsmål undervejs i læsningen
- Gå i dialog med teksten under læsningen og kommentere det læste
- Kan i samarbejde med andre sammenligne det nye man møder i teksten med allerede kendt information
- Kan skelne mellem vigtigt og mindre vigtigt (skrive resume)
- Kan danne sig hurtigt overblik over tekst ved at skimmelæse
- Kan tilpasse læsemåden til formål, genre og sværhedsgrad
- Læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste
- At læse og anvende billeder, skemaer, diagrammer, kurver og tabeller i faglige tekster
- At fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af nøgleord, To-kolonne, referat og resume
- Læser mindst 220 ord/minut i aldersvarende, extensiv læsning
- Have viden om forskellige genrer
- Læse tekster op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel, afpasset efter genre og formål
- Anvende forskellige læseforståelsesstrategier
- Søge ordforklaring til forståelse af ord og fagudtryk i trykte og elektroniske medier
- Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
- Søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internet til egen læsning og opgaveløsning
- Ved afslutningen af 6. klasse bør eleven selvstændigt kunne udfærdige et resumé og et referat af en læst tekst.
- Læseteknikkerne nærlæsning, oversigtslæsning og punktlæsning konsolideres og videreudvikles.

MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Læsepolitik x Vibeskolen

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØSLE (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort, Læsehuskeliste, Farao læsning (se afsnit om notatteknikker).

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

- Læseundervisning og læsetræning der tager udgangspunkt i den enkelte elevs læsekompetencer
- Samtale, fortælling, oplæsning og referat
- Målrettet læsning af fag- og skønlitteratur
- Arbejde med forskellige genrer
- Bevidst arbejde med før, under og efter læsning
- Meddigtning (fx udfylde huller i teksten, den varme stol, lave en ny slutning på skønlitterær tekst)
- Forskellige fremlæggelsesformer
- Stille-, højt- og skærmlæsning
- Fri selvstændig læsning
- Makker- og grupplæsning
- Anmeldelse af bøger
- Procesorienteret skrivning
- Tekstbehandling og layout
- Drama og teater
- Iagttagelse og udarbejdelse af medieproduktioner
- Enighed i klassens team om læse- og notatteknikker
- Tæt samarbejde mellem skole og hjem om vigtigheden af fortsat
- Fra 6. Klasse bør det være en automatiseret arbejdsgang, at eleverne af sig selv søger svar i ordbøger eller elektroniske medier, når de støder på ord, de ikke forstår.
- Ved træning af læseteknikkerne bør færdighederne også trænes på internettet generelt – og på udvalgte hjemmesider. I denne sammenhæng kaldes punkt-læsning nogle steder for skanning.
- Bliv ved med at lade eleverne skrive læsebarometer/læsekontrakt på ElevIntra. Stil krav om, at der som minimum læses 30 minutter om dagen derhjemme. På læsebarometeret noteres det, hvor mange sider eleven ønsker at læse om ugen og på et helt år. En gang om ugen udfylder eleverne deres læsebarometer (fx i bibliotekstimen) Læsemængden skal som minimum være den samme som foregående år, men meget gerne øges. Dette afgøres individuelt elev for elev. Et godt udgangspunkt vil være mindst 3000 sider i løbet af året.

Nat/teknik: I mange tekster i natur/teknik optræder taksonomier. En taksonomi er en tekst, hvor tekniske termer introduceres, defineres, beskrives og klassificeres. Et

Læsepolitik x Vibeskolen

eksempel: *Atomer er sammensat af tre forskellige slags partikler, nemlig protoner, elektroner og neutroner.* For bedre at forstå denne sammenhæng kan læreren i en klasseundervisningssituation lave mindmaps på tavlen, for at vise sammenhængen. Det anbefales på dette klassetrin, at eleverne ikke selvstændigt skal lave mindmaps, de skal i samarbejde med hinanden og med læreren vænne sig til at strukturere erhvervet viden på denne måde.

Historie/ kristendomskundskab: Arbejdet med den berettende teksttype fortsættes. Bliv ved med at minde om formålet med at læse en berettende tekst – altså hvad det forventes at de kan, når de har læst en sådan tekst, nemlig at genfortælle begivenhederne i den rækkefølge, der har fundet sted. Notatteknikken tidslinje kan eleverne nu forsøgsvis prøve at benytte selvstændigt og individuelt i forbindelse med læsning af tekster, der egner sig til denne teknik. På dette klassetrin kan du som lærer passende introducere en alternativ notatteknik til berettende tekster, nemlig kolonnenotatet. Eleverne kender formodentlig metoden en smule fra dansk. I begyndelsen anbefales det, at du som lærer benytter metoden på tavlen, mens eleverne skriver med i deres hæfter, og ret hurtigt vil de kunne bruge metoden selvstændigt.

Eleverne skal naturligvis stadig forholde sig kildekritisk til teksterne. Samtal med eleverne om denne skelnen mellem fiktion, fakta og faktion. Lad eventuelt eleverne selv fortælle skriftligt om det historiske emne både ved at skrive en faktatekst og en faktionstekst.

Dette kan gøres ved at benytte VØSLE modellen (se i afsnit om notatteknikker)

Ofte vil en del af de spørgsmål, som eleverne har ønsket svar på, ikke være blevet besvaret. På dette klassetrin kan eleverne evt. begynde at finde svar andre steder, i bøger eller på internettet.

Matematik

Se 5. Klasse

Arbejdet med fagenes ordbog fortsættes.

Fokus på

- *Læselyst*
- *Arbejde videre med læseforståelsesstrategier (Læseforståelsesstrategier er metoder til at læse, forstå, organisere, huske og anvende, det man læser).*
- *At punktlæse, skimme, oversigtslæsning og nærlæsning*
- *Læseformål (hvad er formålet med læsningen)*
- *Videreudvikling af læseforståelsen og læsehastigheden*
- *Fagenes ordbog*

EVALUERING

- Ved afslutningen af 6. Klassetrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en alderssvarende, skønlitterær tekst (LIX 30 - 35) være 175 ord i minuttet, eller højere. Mål elevernes hastighed ved begyndelsen af året, midtvejs og ved afslutningen af året. Find egnede tekster på under afsnittet om læsehastighed.
- Nationale tests, ST6

LÆSNING I UDSKOLINGEN

Generelt om læsning i udskoling

I udskoling øges fokus på læsning og forståelse af informerende, faglitterære tekster. Komplexiteten i de faglige tekster fordrer, at eleverne kan skelne mellem teksttyper, og der stilles dermed større krav til elevernes evne til at vælge hensigtsmæssige læsemetoder og læseforståelsesstrategier. Faglig læsning defineres som det at læse for at lære. Via læsning af sagprosattekster tilegner læseren sig ny viden. Læsning af faglige tekster stiller følgende krav til elevernes læsefærdigheder:

- læserens faglige ordkendskab
- Læserens genrekendskab (kendskab til teksttyper)
- læserens evne til at aktivere relevant forhåndsviden om emnet og integrere ny med allerede eksisterende viden
- læserens evne til at drage følgeslutninger
- læserens metakognitive færdigheder (fx bevidsthed om læseformål og læseudbytte)
- læserens kendskab til særlige sproglige træk ved fagets tekster
- læserens evne til at følge den røde tråd i teksterne

LÆSNING I 7. KLASSE

FORMÅL:

- At konsolidere læsningen ved at eleverne læser meget og læser varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- At bevare læselysten

Mål for læsning i dansk – fra nye fælles mål (9. klasse)

Det talte sprog:

1. Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og kommunikationssituation

Det skrevne sprog – læse:

1. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
2. læse sprogligt udviklende tekster
3. bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
4. anvende hensigtsmæssige læseteknikker
5. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
6. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
7. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
8. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
9. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
10. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
11. læse norske og svenske tekster

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagssprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Læsepolitik x Vibeskolen

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå før læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØSLE (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort, Læsehuskeliste, Farao læsning (se afsnit om notatteknikker).*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

Dansk

1) For at bevare progression i forhold til tidligere klassetrins arbejde på dette område, kunne man for eksempel i forbindelse med en periodelæsning over romantikken lade eleverne øve at læse ældre danske tekster op for hinanden.

Man kunne også lave et "hold en tale for klassen" forløb. En elev om ugen holder en tale for resten af klassen – med fokus på artikulation og betoning, gestik og mimik. Man kunne også i forbindelse med kristendomskundskab lade eleverne vælge et stykke i Bibelen, som de skal læse op for hinanden.

2) Ved afslutningen af 7. Klassetrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en skønlitterær tekst være 200 ord i minuttet, eller højere. Mål elevernes hastighed ved begyndelsen af året, midtvejs og ved afslutningen af året. Find egnede tekster på personaleintra under arkiv, samlemapper, LUS og læsning, bøger til hastighedstræning.

Det er afgørende, at forståelsen følger med, derfor skal der udarbejdes kontrolspørgsmål til teksterne. For de fleste tekster er det allerede lavet. For at øge fokus på, at eleverne skal tilpasse tempoet til teksten, kan samme øvelse eventuelt også laves med faglige tekster.

5) Læseteknikkerne nærlæsning, oversigtslæsning og punktlæsning konsolideres og videreudvikles. Læs på kan med fordel anvendes til dette arbejde.

6) Ved afslutningen af 7. klasse bør eleven med hjælp fra læreren, ud over de tidligere indlærte teknikker, kunne anvende:

- kompositionsdiagram,
- årsag-følge kort,
- Tekstproblemløsning
- Venn diagram.

Disse kan med fordel gennemgås af dansklæreren, men de skal primært anvendes ude i fagene! Aftal på årgangen, hvem der gør hvad.

8) Bliv ved med at lade eleverne skrive læsebarometer. På dette klassetrin kan der med fordel fokuseres på både skønlitteratur og faglitteratur.

Nogle elever ved vi godt læser så meget skønlitteratur, så vi ikke er bekymrede for deres læsekultur. Stil krav til disse elever om, at der i stedet for – eller som et supplement, også skal skrives på læsebarometeret, hvad de har læst af faglitteratur.

Læsepolitik x Vibeskolen

En gang om ugen udfylder eleverne deres læsebarometer (fx i bibliotekstimen). I stedet for at fokusere på læsemængden for alle elever, kan man evt. begynde at fokusere på hvad de læser. Meget dygtige læsere skal måske anbefales også at læse andre genrer, end de normalt læser, for eksempel novellesamlinger, digte eller ældre litteratur.

9) Introducer eleverne for elevens læsehuskeliste i begyndelsen af skoleåret. Se eksempel på: <http://www.undervis.dk/teksttyper/laesehuske.html> Det kan dansklæreren eventuelt gøre. Vælg en god tekst til formålet. Det tager lang tid, og det må ikke gøres for tit, men gør det et par gange i begyndelsen af året i dansktimerne.

På et tidspunkt i løbet af 2. Halvår kan en af faglærerne eventuelt bede eleverne om at bruge læsehuskelisten igen. Mange elever vil have glemt, hvor meget der kræves for at læse en fagtekst fuldt ud – og det vil være godt at få genopfrisket sådan aktive læseindstilling bevares.

Mål for læsning i fagene

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Matematik

1. læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk
2. opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler
3. opstille, afgrænse og løse både rent faglige og anvendelsesorienterede problemer og vurdere løsningerne bl.a. med henblik på at generalisere resultater
4. skelne mellem definitioner og sætninger

Biologi, geografi og Fysik/kemi (fra Nye Fælles Mål)

1. læse og forstå informationer i faglige tekster

Historie og kristendomskundskab (lokale mål)

1. eleverne skal kunne forstå den berettende teksttype og med hjælp kunne problematisere indholdet bl.a. ved hjælp af tekstproblemløsning
2. eleverne skal kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
3. eleverne skal have en høj bevidsthed om deres udbytte af læsningen
4. eleverne skal have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
5. eleverne skal kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé, referat, tidslinje og kolonnenotat

Læsning i fagene generelt (lokale mål)

1. eleverne undervises i fagbøgernes indhold og opbygning.
2. eleverne skal præsenteres for – og i samarbejde med læreren kunne skelne mellem berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende teksttyper

Læsepolitik x Vibeskolen

3. eleverne skal med hjælp fra læreren kunne anvende relevante notatteknikker set i forhold til teksttypen

Matematik

1) Fortsæt arbejdet med ordbogen og de kendetegn for typisk matematiksprog, der er omtalt på tidligere årgange.

3) Arbejdet med procesnotater fortsættes – eventuelt ved at lade eleverne selv udforme deres egne måder at gøre det på.

4) Som noget nyt skal eleverne lære at skelne mellem definitioner og sætninger. Definitionen er central i naturvidenskabelige tekster – der er mange af dem! Definitioner kan kendes på, at verbet "er" optræder på en eller anden måde i sammenhængen. Lidt udvidet optræder følgende verber i en eller anden form næsten altid i forbindelse med en definition: Være, blive, have, kalde...

Et eksempel: En retvinklet trekant er en todimensionel figur, som har tre rette sider og en vinkelsum på 180 grader. To af vinklerne er spidse, mens den tredje er ret. Hvis eleverne kender til disse kendetegn for en definition, bør de kunne skelne mellem dem og andre sætninger. I arbejdet med ordbogen kan eleverne i samarbejde med læreren måske opfordres til at prøve at lave deres egne definitioner af nye ord og begreber eller emneområder. Det gælder om at gøre definitionerne så præcise, som muligt. Dette arbejde vil også øge elevernes bevidsthed omkring, hvordan en definition er bygget op.

Geografi, biologi og fysik

1) Det må siges at være en meget upræcis formulering, man finder i de Nye Fælles Mål. Her følger en række tiltag, der præciserer opgaven:

- de tre nævnte fag kunne i samarbejde udarbejde en fælles fagenes ordbog (se tidligere årgange under natur/teknik). Lav en mappe til alle elever med en masse tomme ordkendskabskort (se <http://www.undervis.dk/teksttyper/ordkendskab.html>). De absolut centrale ord og begreber for årgangen føres undervejs ind i mappen. Det kunne være de begreber, der nævnes i trinmålene, som fx: magnetisme, korrosion, tyngdekraft, temperatur, tryk, luftfugtighed, fotosyntese, respiration, næringsstoffer... Det må ikke blive for mange ord og begreber, da det er en tidskrævende proces.

- Eleverne skal med lærerens hjælp kunne skelne mellem teksttyperne berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende tekster. Når eleverne gives lektier for, så kig først sammen på teksten, der skal læses, og bliv enige om teksttypen. Repeter for eleverne, hvad formålet med at læse den pågældende teksttype er.

- Når teksttypen er bestemt skal eleverne med lærerens hjælp kunne anvende notatteknikkerne Kompositionsdiagram og årsag-følge kort. Derudover bør eleverne selvstændigt kunne anvende notatteknikkerne mindmap, tidslinje, kolonnenotat, resumé, referat og tekstproblemløsning.

- Koordinator indbyrdes, hvem af jer der på et tidspunkt lader eleverne bruge elevens læsehuskeliste

Historie og kristendom

1) Arbejdet med den berettende teksttype fortsættes. Bliv ved med at minde om formålet med at læse en berettende tekst – altså hvad det forventes at de kan, når de har læst en sådan tekst, nemlig at genfortælle begivenhederne i den rækkefølge, der har fundet sted. I forbindelse med lektielæsning bør det nu kunne kræves af eleverne, at de tager hensigtsmæssige notater til de berettende tekster, enten i form af tidslin-

Læsepolitik x Vibeskolen

jer eller som kolonnenotater. Introducer eleverne for notatteknikken tekstproblemløsning. Denne teknik egner sig egentlig bedst til diskuterende tekster, men hvis den anvendes på en almindelig berettende tekst, vil denne tekst meget ofte kunne problematiseres. Det er rigtig god træning for eleverne; det sikrer at de forholder sig aktivt kritiske til det læste. Se eksempel på tekstproblemløsning på:
<http://www.undervis.dk/teksttyper/tekstproblemloesning.html>

2) Eleverne skal naturligvis stadig forholde sig kildekritisk til teksterne. Fra dette klassetrin bearbejdes historien kronologisk fra istiderne og frem. Lad eventuelt eleverne finde oplysninger om en periode i flere forskellige materialer. Det kunne være et gruppearbejde, hvor alle grupper egentlig har samme opgave, men skal benytte forskellige kilder. Grupperne vil uvægerligt komme frem til divergerende oplysninger på nogle områder.

Samtale om hvorfor- og hvad der er mere troværdigt end andet.

4) Arbejdet med fagenes ordbog fortsættes.

PUC/BIBLIOTEKET

Kursus i at finde materialer til eksamensopgaver. Synopses osv.

- Fase 3 præsenteres for bibliotekets tilbud fx: e-reolen, filmstripen, bibzoom, netlydbog, pallesgavebod, litteratursiden, bib.dk, fakta-link, engelske og tyske aviser abonnement på nettet, artikelbasen for alle danske aviser, forfatterweb, danskedyr.dk og verdensdyr.dk, DR-arkiv

IT-vejleder

- Lav din egen multimedie-fortælling med billede, lyd og tale. Tag billeder med digitalkamera og læg dem ind.
- Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges dansktimer til forløbet.
- Boganmeldelse med mobilen
- Jaycut. Lav en film om dine forældres skolegang. Forløbet indeholder læsning af bogen "Skolen i gamle dage", udarbejdelse af manus, videooptagelse og redigering i Jaycut. Der skal også bruges dansk- eller historietimer til dette forløb. Introduktion til Jaycut og videreredigering.

Evaluerings

- kommunal test TL2 i starten af september måned.
- ST7 i maj.

LÆSNING I 8. KLASSE

FORMÅL:

- At konsolidere læsningen ved at eleverne læser meget og læser varierede tekster
- At skabe læsere med en selvstændig, aktiv læseindstilling
- At bevare og udvide læselysten således at flere forskellige genrer læses

Mål for læsning i dansk – fra nye fælles mål (9. klasse)

Det talte sprog:

1. Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning

Det skrevne sprog – læse:

2. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
3. læse sprogligt udviklende tekster
4. bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
5. anvende hensigtsmæssige læseteknikker
6. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
7. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
8. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
9. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
10. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
11. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
12. læse norske og svenske tekster

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagssprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Husk ved arbejdet med en fagtekst skal 40% af den tid, der arbejdes med teksten, foregå **før** læsningen af teksten. Målet er at motivere, aktivere forhåndsviden, tilegnelse af fagligt ordkendskab og bevidst om læseformål.

Notatteknik fx: *Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØSLE (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort, Læsehuskeliste, Farao læsning (se afsnit om notatteknikker).*

Der kan være mange andre gode måder at nå målene på, end dem, vi har skitseret. Dette er blot idéer.

Læsepolitik x Vibeskolen

Dansk

1) På 8. Klassestrin bør eleverne trænes i at virke i eksamenslignende situationer. Eleverne kan eksempelvis på skift holde foredrag for hinanden, under brug af hjælpemidler, som de selv arrangerer opsat.

2/7) Ved afslutningen af 8. Klassestrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en skønlitterær tekst være 225 ord i minuttet, eller højere. Mål elevernes hastighed midtvejs og ved afslutningen af året..

Det er afgørende, at forståelsen følger med, derfor skal der udarbejdes kontrolspørgsmål til teksterne. For de fleste tekster er det allerede lavet. For at øge fokus på, at eleverne skal tilpasse tempoet til teksten, kan samme øvelse eventuelt også laves med faglige tekster.

6) Ved afslutningen af 8. klasse bør eleven kunne anvende alle tidligere indlærte notatteknikker selvstændigt.

8/10) Bliv ved med at lade eleverne skrive læsebarometer. På dette klassestrin fortsættes der med fokus på både skønlitteratur og faglitteratur. Nogle elever ved vi godt læser så meget skønlitteratur, så vi ikke er bekymrede for deres læsekultur. Stil krav til disse elever om, at der i stedet for – eller som et supplement, også skal skrives på læsebarometeret, hvad de har læst af faglitteratur.

En gang om ugen udfylder eleverne deres læsebarometer (fx i bibliotekstimen). I stedet for at fokusere på læsemængden for alle elever, kan man evt. begynde at fokusere på hvad de læser. Flere og flere læsere skal måske anbefales også at læse andre genrer, end de normalt læser, for eksempel novellesamlinger, digte eller ældre litteratur.

9) Elevens læsehuskeliste kan evt. benyttes et par gange i løbet af skoleåret. På et tidspunkt i løbet af 2. Halvår kan en af faglærerne eventuelt bede eleverne om at bruge læsehuskelisten igen.

Mål for læsning i fagene

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Matematik

1. læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk
2. opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler
3. opstille, afgrænse og løse både rent faglige og anvendelsesorienterede problemer og vurdere løsningerne bl.a. med henblik på at generalisere resultater
4. skelne mellem definitioner og sætninger

Biologi, geografi og Fysik/kemi (fra Nye Fælles Mål)

1. læse og forstå informationer i faglige tekster

Historie og samfundsfag (lokale mål)

1. eleverne skal kunne forstå den berettende teksttype og selvstændigt kunne problematisere indholdet bl.a. ved hjælp af tekstproblemløsning

Læsepolitik x Vibeskolen

2. eleverne skal kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
3. eleverne skal have en høj bevidsthed om deres udbytte af læsningen
4. eleverne skal have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
5. eleverne skal kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af selvvalgt, hensigtsmæssig notateteknik

Læsning i fagene generelt (lokale mål)

1. eleverne skal kunne skelne mellem berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende teksttyper
2. eleverne skal kunne anvende relevante notateteknikker set i forhold til teksttypen

Lokal præcisering og ideer til hvordan målene nås

Matematik

- 1) Fortsæt arbejdet med ordbogen og de kendetegn for typisk matematiksprog, der er omtalt på tidligere årgange.
- 3) Arbejdet med procesnotater fortsættes – eventuelt ved at lade eleverne selv udforme deres egne måder at gøre det på.
- 4) I arbejdet med ordbogen skal eleverne nu selvstændigt kunne lave deres egne definitioner af nye ord og begreber eller emneområder. Det gælder om at gøre definitionerne så præcise, som muligt. Dette arbejde vil også øge elevernes bevidsthed omkring, hvordan en definition er bygget op.

Geografi, biologi og fysik/kemi

- 1) Det må siges at være en meget upræcis formulering, man finder i de Nye Fælles Mål. Her følger en række tiltag, der præciserer opgaven:
 - arbejdet med fagenes ordbog fortsættes og udbygges. De absolut centrale ord og begreber for årgangen føres undervejs ind i mappen. Det kunne være de begreber, der nævnes i trinmålene, som fx: magnetisme, korrosion, tyngdekraft, temperatur, tryk, luftfugtighed, fotosyntese, respiration, næringsstoffer...Det må ikke blive for mange ord og begreber, da det er en tidskrævende proces. I stedet for at gøre denne disciplin lærerstyret, må eleverne på denne årgang selv vurdere, hvilke ord og begreber, der er de centrale – evt. med efterfølgende vejledning af læreren.
 - Eleverne skal selvstændigt kunne skelne mellem teksttyperne berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende tekster. Eleverne bør af sig selv tage hensigtsmæssige notater alt efter teksttype.
 - Koordinator indbyrdes, hvem af jer der på et tidspunkt lader eleverne bruge elevens læsehuskeliste

Historie og samfundsfag

- 1) Den berettende teksttype, som eleverne kender fra tidligere års historieundervisning suppleres nu med en væsentlig større del af beskrivende og diskuterende tekster fra samfundsfag. Bliv ved med at minde om formålet med at læse de enkelte teksttyper. I forbindelse med lektielæsning bør det nu kunne kræves af eleverne, at de tager hensigtsmæssige notater til samtlige tekster, enten i form af tidslinjer, kolonnenotater, kompositionsdiagrammer, tekstproblemløsning, Venn-diagram eller egne udviklede metoder.
- 2) Eleverne skal naturligvis stadig forholde sig kildekritisk til teksterne.
- 4) Arbejdet med fagenes ordbog fortsættes.

Læsepolitik x Vibeskolen

Læsning i fagene generelt

1) Eleverne forventes nu at kunne opstille læseformål mere selvstændigt – det bør dog foregå i et vejledende samarbejde med læreren. Læsehuskelisten bruges nu fast af eleverne. Læreren fungerer som katalysator i denne sammenhæng.

2) Arbejdet med notatteknikker bør foregå som et led i arbejdet med læseformål og teksttyper. Således at elevernes forståelse for sammenhængen mellem teksttype, læseformål og notatteknik udvides.

ARBEJDET MED LÆSNING I ALLE FAG SKAL FREMGÅ AF ÅRSPLANERNE GENNEMGANG AF TEKSTTYPER, NOTATTEKNIKKER OG ELEVENES LÆSEHUSKELISTE I BEGYNDELSEN AF ÅRET (LÆRERNE SKAL HAVE DETTE GENNEMGÅET I SLUTNINGEN AF 6.KLASSE)

1. UDGAVE MAJ 2009 SIDE 21 MÅL FOR LÆSNING I FAGENE

PUC/BIBLIOTEKET

Kursus i at finde materialer til eksamensopgivelser. Synopses osv.

- Fase 3 præsenteres for bibliotekets tilbud fx: e-reolen, filmstriben, bibzoom, netlydbog, pallesgavebod, litteratursiden, bib.dk, fakta-link, engelske og tyske aviser abonnement på nettet, artikelbasen for alle danske aviser, forfatterweb, danskedyr.dk og verdensdyr.dk, DR-arkiv

IT-vejleder

- Lav din egen multimedie-fortælling med billede, lyd og tale. Tag billeder med digitalkamera og læg dem ind.
- Forløbet indeholder udarbejdelse af storyline, tage billeder, fremstilling af historie i lyd og billede, samt lidt redigering af layout. Der skal bruges dansktimer til forløbet.
- Boganmeldelse med mobilen
- Jaycut. Lav en film om dine forældres skolegang. Forløbet indeholder læsning af bogen "Skolen i gamle dage", udarbejdelse af manus, videooptagelse og redigering i Jaycut. Der skal også bruges dansk- eller historietimer til dette forløb. Introduktion til Jaycut og videreredigering.

Evaluerings

- Nationale tests
- ST8 på bekymringsselever i maj.

LÆSNING I 9. KLASSE

FORMÅL:

- At konsolidere læsningen ved at eleverne læser meget og læser varierede tekster
- At skabe læsere med en selvstændig, aktiv læseindstilling
- At bevare og udvide læselysten således at flere forskellige genrer læses

Det talte sprog:

1. Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning

Det skrevne sprog – læse:

2. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
3. læse sprogligt udviklende tekster
4. bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
5. anvende hensigtsmæssige læseteknikker
6. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
7. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
8. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
9. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
10. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
11. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
12. læse norske og svenske tekster

HVORDAN KAN MÅLENE NÅS?

Dansklæreren har ansvaret for, at eleverne lærer "at knække koden".

Alle lærere har ansvar for at arbejde med læsning og stilladsering i deres fag!

Husk, at lære fag hænger uløseligt sammen med at lære fagets sprog – udgangspunktet er elevens hverdagsprog, at mestre skolens sprog fordrer formel undervisning.

Dansk

1) Eleverne skal trænes i forskellen på højtlesning og oplæsning. I forbindelse med oplæsning af tekster kunne der arbejdes med at lade elever vælge centrale tekststykker/uddrag som de finder særligt vigtige for tolkningen af teksten.

2) På 9.årgang forudsætter vi, at eleverne mestrer de forskellige læsemetoder og har et bredt udvalg af forståelsesstrategier, de kan trække på. Det er lærerens opgave at fastholde

eleverne i at være opmærksomme på hvilke læsemetoder de anvender og hvornår.

Læreren skal ligeledes fastholde og opmuntre eleverne til at bruge forståelsesstrategier, når de læser.

Læsepolitik x Vibeskolen

Mål for læsning i fagene

Se trinmål på [Undervisningsministeriet](#)

Se endvidere 'Teksttyper' og 'Notatteknikker' bagerst i læsepolitikken.

Matematik

1. læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder Matematikfaglige udtryk
2. opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler
3. opstille, afgrænse og løse både rent faglige og anvendelsesorienterede problemer og vurdere løsningerne bl.a. med henblik på at generalisere resultater
4. skelne mellem definitioner og sætninger

Biologi, geografi og Fysik/kemi (fra Nye Fælles Mål)

1. læse og forstå informationer i faglige tekster

Historie og samfundsfag (lokale mål)

1. eleverne skal kunne forstå den berettende teksttype og selvstændigt kunne problematisere indholdet bl.a. ved hjælp af tekstproblemløsning
2. eleverne skal kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
3. eleverne skal have en høj bevidsthed om deres udbytte af læsningen
4. eleverne skal have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
5. eleverne skal kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af selvvalgt, hensigtsmæssig notatteknik

Læsning i fagene generelt (lokale mål)

1. eleverne skal kunne skelne mellem berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende teksttyper
2. eleverne skal kunne anvende relevante notatteknikker set i forhold til teksttypen

Læsning i fagene generelt

1) Det forventes nu, at elevernes arbejde med læseformål og notatteknik er så automatiseret, at eleverne selvstændigt arbejder med at tilpasse notatteknikker til egne lærings og forståelsesstrategier.

PUC/BIBLIOTEKET

Kursus i at finde materialer til eksamensopgivelser. Synopser osv.

- Fase 3 præsenteres for bibliotekets tilbud fx: e-reolen, filmstripen, bibzoom, netlydbog, pallegavebod, litteratursiden, bib.dk, fakta-link, engelske og tyske aviser abonnement på nettet, artikelbasen for alle danske aviser, forfatterweb, danskedyr.dk og verdensdyr.dk, DR-arkiv

IT-vejleder

- i Jaycut. Der skal også bruges dansk- eller historietimer til dette forløb. Introduktion til Jaycut og videroredigering.
- Prezi – et alternativ til powerpoint

SFO'S OPGAVER I FORHOLD TIL LÆSE- INDSATSEN

I SFO har børnene gode muligheder for at gøre sig erfaringer med sprog, læsning og skriftsprog i funktionelle sammenhænge. Leg og hverdagssituationer giver muligheder for udvikling af kommunikative kompetencer.

- Tavle med børnenes billeder og navne.
- Tavle med dagens aktiviteter med billeder og tekst.
- Musik, Tekstskrivning, læse andres tekster, synge, lege med sproget.
- Idræt, formulere regler, nå til enighed, sanglege, lege med rim og remser
- Leg med ord og bogstaver i orienteringsløb og andre udendørs lege.
- Sløjd og syeren, arbejdstegninger, instruktioner m.v.
- Drama, fremsige replikker, skrive skuespil, fortælle historier.

Det er vigtigt for børnene at opleve, hvordan færdigheder fra undervisningsdelen kan bruges i nye sammenhænge. Sproglige aktiviteter, skrivning og læsning indgår som en naturlig del af det pædagogiske arbejde. Brug af bøger, litteratur og andre medier er derfor en naturlig del af hverdagen i SFO.

- Spil med ord, billeder og bogstaver.
- Tegninger med fortælling, tegneserier.
- Skrive breve.
- Højtlesning
- Brug af PC, internet.

De børn, som i fritiden har problemer med at få læst tilstrækkeligt til at udvikle funktionelle læsekompetencer, støttes ved, at der i SFO indgår højtlesning og fortælling og skabes rum, tid og fred til selvstændig læsning. I forhold til børn, der har brug for særlig opmærksomhed omkring sprog og læsning, samarbejder SFO med skolen.

- Lektiecafé, med fokus på de børn som har brug for særlig opmærksomhed.
- Stillerum med mulighed for læsning og højtlesning.

SAMARBEJDE MED PUC OG KOMPETENCECENTER

PÆDAGOGISK IT-VEJLEDER

ViTre

Det er intentionen, at elever i vanskeligheder med afkodning får mulighed for at deltage i undervisningen og indhente viden på lige fod med klassekammeraterne.

Formålet er:

- At give eleverne succesoplevelser i læsning/skrivning
- At øge deres udbytte af den daglige undervisning
- At flytte fokus fra afkodning til indhold
- At give eleverne hjælp til selvhjælp

En computer med et oplæsningsprogram giver mulighed for at få tekst læst op med en digital/syntetisk stemme, og det kan således være et redskab, som kan inddrages i undervisningen.

Scanne og egne tekster

Det er muligt for både elever og lærere at scanne tekster og bøger ind, så teksten ligger digitalt på computeren til læsning med ViTre. Samtidig kan programmet læse elevens egne tekster højt og således støtte elevernes skriftlighed og stavning...

Da Vibeskolen har elevlicens, er det muligt for eleverne at installere programmet på pc i hjemmet.

Adgang til digitale tekster

Det er muligt at få adgang til digitale tekster og fagbøger via Materialebasen. Her har eleverne mulighed for at downloade rigtig meget digitalt materiale; - undervisningsbøger til historie, matematik, dansk mm., samt et utal af skønlitterære bøger. Da det er en lukket konference for elever med læsevanskeligheder, kræver det tilmelding. Eleverne kan efterfølgende downloade materialer med deres UNI-login.

Lærere kan tilmelde sig Materialebasen, hvor der findes en oversigt over materialer, der kan downloades af eleverne.

Andre udtryksformer

Det er muligt at udtrykke sig på flere forskellige måder end den skriftlige. For elever i læsevanskeligheder kan det være befriende at få mulighed for at kunne slippe fantasien løs på anden vis end via den skriftlige, der ofte kan virke begrænsende for deres fantasi. Derfor tænker støttecenter og it-vejleder også følgende programmer ind:

- Indtaling af lyd
- Præsentationsprogrammer
- Web 2.0 – videndeling/vidensprodukter
- Photostory
- Aniamtionsprogrammer

Læsepolitik x Vibeskolen

- Brug af mobil

Via disse programmer har eleverne mulighed for at udtrykke sig og opleve at være skaber af en narrativ fortælling...

Den pædagogiske IT-vejleder

Den pædagogiske IT-vejleder skal i samarbejde med kompetencecenter dels vejlede kolleger i kompenserende it-redskaber, dels undervise eleverne i brug af kompenserende it-redskaber samt informere og vejlede forældrene i brugen af samme.

LÆSEVEJLEDER

Funktionsbeskrivelse for læsevejledere på Vibeskolen – 2012/13

Læsevejlederen er ressourcepersonen på skolen, der skal inspirere, vejlede og koordinere skolens samlede læseindsats og være med til at implementere skolens handlingsplan for læsning i samarbejde med kolleger og ledelse.

Læsevejlederens arbejde er primært rettet mod opkvalificering af og differentiering i almenundervisningen.

Opgaven indebærer følgende:

- Udarbejdelse af læsepolitik for Vibeskolen vinteren 2012

Generelt

- Holde sig fagligt ajour om ny viden på læseområdet og formidle den videre til skolens lærere.
- Støtte pædagoger, lærere og ledelse i implementering af indsatser jf. skolens handlingsplan for læsning.
- Sørge for - i samarbejde med skolens ledelse – at viden, forskning og erfaringer om læsning formidles videre og bringes i spil blandt skolens pædagogiske personale.

Vejlede lærere om indhold, metoder og materialevalg inden for læsning og skrivning

- Vejlede lærer/lærerteam om læsning, herunder læseudvikling, dennes sammenhæng med sprog- og skriveudvikling, forebyggelse af læsevanskeligheder, læsestrategier og læseforståelsesstrategier samt metoder og indhold i forhold til den enkelte elev.
- Forslag til differentiering af undervisningen mhp. at støtte og stimulere elever med læse-skrivevanskeligheder
- Udvikling af lærersamarbejdet omkring læsning i alle fag. Dette skoleår sker dette gennem udarbejdelse af læsepolitikken.

Fortolke og formidle testresultater til lærere

- Vejlede lærere i opgørelse og fortolkning af læse- og staveprøver
- Vejlede lærere i at anvende forskellige evalueringsmetoder omkring læsning og skrivning

Læsepolitik x Vibeskolen

Udvikle, koordinere og evaluere skolens læseundervisning

- Udarbejde evaluering og opfølgning på skolens læseniveau til kvalitetsrapporten (OS64 maj 1. klasse, SL 60 maj 3. klasse). Dette sker på møde med skolens ledelse på baggrund af testresultater.
- Videreudvikle skolens læsepolitik.
- Igangsætte og vejlede omkring målrettede læsetiltag på skolen i samarbejde med skolebiblioteket

Udrede elevers individuelle læsebehov

- Arbejde forebyggende i samarbejde med kompetencecenter og komme med forslag til understøttende/forebyggende indsats
- Medvirke til, at beskrivelsen af elever indstillet til PPR pga. læsefaglige vanskeligheder omfatter alle relevante oplysninger om elevens læseudvikling

Børnehaveklassen:

- vejlede i forhold til den obligatoriske sprogvurdering i begyndelsen af børnehaveklassen.
- Evt. deltage i forældremøde med oplæg om sprogvurderingen, om læseforberedende aktiviteter og læse- og skriveudviklingen.

Beskrivelse af procedure for sprogscreeninger:

- Børnehaveklasselærerne anvender materiale fra Center for Børnesprog, tager KTI og evt. DLB.
- Børnehaveklasselærerne retter prøverne.
- Læsevejleder samler testresultaterne
- Læsevejleder+ børnehaveklasselærerne gennemgår testresultaterne.
- Børnehaveklasselærerne foretager individuel afdækning af udfordrings- og bekymringslever efter vejledning af læsevejleder

1. klasse:

- Hvis dansklærerne ønsker det; deltage i forældremøde med oplæg om læsning og læse- og skriveudviklingen.
- Læsevejledere organiserer og deltager i klassekonference (efter 1. LUS) med alle dansklærerne på årgangen. Individuelle afdækninger og beskrivelser af udfordrings- og bekymringsbørn. Evt. foreslå samarbejde på tværs af klasserne/holddannelse.

2. klasse:

- Organiserer og deltager i klassekonference (efter 1. LUS) med alle dansklærerne på årgangen. Individuelle afdækninger og beskrivelser af udfordrings- og bekymringsbørn. Evt. foreslå samarbejde på tværs af klasserne/holddannelse.
- Tilbyde klasselæsekonference i april/maj. Konferencen tager udgangspunkt i Læseevaluering på begyndertrinet – "Sætningslæs" og "Sætningsdiktat" og Nationale test – læsning.

3.klasse

- Organisere og deltage i klassekonference (efter 1. LUS) med alle dansklærerne på årgangen. Individuelle afdækninger og beskrivelser af udfordrings- og bekymringsbørn. Evt. foreslå samarbejde på tværs af klasserne/holddannelse.

Læsepolitik x Vibeskolen

- Organisere og deltage i fællesmøde med dansklærerne: *Screening af alle elever i 3. klasse for risiko for dysleksi.(DVO)*
- Individuelle undersøgelser af 'risiko-børn' foretages og sendes til læsekonsulenten
- Samarbejde med støttecentret om undervisningen af elever i risikogruppen
- I slutningen af 3.klasse testes risikoeleverne igen af læsevejleder.

Beskrivelse af procedure for læsekonferencer:

Læsevejleder indkalder til konferencer

Læsevejleder er mødeleder og referent på mødet

Læsevejleder indsamler og redigerer relevante test og oplysninger

Læsevejleder rekvirerer LUS-resultater og relevante test hos dansklærer, så de er læsevejleder i hænde senest en uge før konference

Dagsorden for læsekonference:

Deltagere: Dansklærere/børnehaveklasseleder, afdelingsleder, læsevejledere

Mødeleder: Læsevejleder

Referent: Læsevejleder efter aftale

Dagsorden:

1. Status på elevernes læseudvikling ud fra lusning samt eventuelle tests.
Dansklærer har lavet oversigtsskema over LUS-tal på årgangen,
Læsevejleder supplerer med eventuelle andre tests.
2. Beskrivelse af årgangen – dansklærerne
 - a. Svarer lus-resultater og test-resultater til jeres iagttagelse af eleverne?
 - b. Giv en kort beskrivelse af, hvordan I arbejder med læsning (materialer? hold? differentiering?)
3. Bekymrings elever
 - a. Kort beskrivelser af elever, som vækker særlig bekymring.
 - b. Hvordan kan vi tilgodese de elever, så de kommer op på forventet niveau.
4. Ideer/vejledning - Hvordan hjælper vi de forskellige grupperinger videre i deres læseudvikling? Hvem gør hvad?
5. Aftaler – Tidsplan for næste klasselæsekonference, mm.

KOMPETENCECENTRET

Kompetencecenter – målsætninger og handleplaner

Alle elever skal kunne være i klassefællesskabet og profitere læringsmæssigt af det. **"Inklusion"** er den dynamiske, vedvarende proces, hvori skolen øger mulighederne for tilstedeværelse, oplevelse af fællesskab, aktiv deltagelse og højt læringsmæssigt udbytte for alle elever. I denne proces tages der særligt hensyn til de elever, der er i faregruppe for marginalisering, eksklusion og lavt fagligt udbytte.

Omdrejningspunktet for inklusion er klassens fællesskab. Det betyder, at enhver elev har ret til

1. at modtage en undervisning, som giver mulighed for læring for den enkelte
2. at være en del af det sociale fællesskab, som klassen udgør

Alle interessenter omkring klassefællesskabet – lærere, elever og forældre har et ansvar og skal yde en indsats, for at hver enkelt elev kan være en del af fællesskabet både fagligt og socialt. Dette skal være vores udgangspunkt, og dette er udgangspunktet for den hjælp, som ressourcepersonerne fra kompetencecentret bidrager med.

Medarbejdernes opgave i kompetencecenter er:

At hjælpe med, at den elev der er i fare for at blive marginaliseret, kan blive udfordret tilpas og være i det læringsfællesskab og sociale fællesskab, som klassen udgør. De skal være med til at sikre, at der kan finde læring sted.

Det er vigtigt, at fremhæve, at kompetencecentret skal hjælpe med at skabe vilkår for disse elever som gør, at de bliver undervisningsparate. **Det er en skoleopgave og ikke en social opgave.**

Det betyder, at enhver hjælp fra kompetencecenter i forhold til elev/elever tager udgangspunkt i elevens/elevernes læring og trivsel i klassen, og enhver hjælp starter op med udgangspunkt i klassen.

Ressourcepersonernes opgaver er:

- At hjælpe eleven/eleverne med at udvikle faglige og/eller sociale strategier, så man kan være en del af klassens læringsfællesskab og sociale fællesskab
- At supervisere og hjælpe lærerteamet med at finde nye metoder og tilgange i undervisningen fagligt og/eller socialt, således at alle elever profiterer af undervisningen, og således at målsætninger for undervisningen bliver tydelige for den enkelte elev.
- At arbejde med klassens ressourcer, således at de øvrige elever i klassen i langt højere grad hjælper de elever, der er i fare for at blive marginaliseret – både fagligt og socialt
- At inddrage forældre som en ressource i forhold til elevens faglige og sociale læring. [Se mål og handleplan kompetence center](#)

BIBLIOTEKET

Skolebibliotekets tilbud til hver årgang ses beskrevet under de enkelte årgange. De er tænkt som udgangspunkt for samarbejde mellem primært dansklærerne og skolebiblioteket. De mange kurser og forløb skal koordineres, så samarbejdet indledes allerede fra årsplanlægningens start. Undervisningen tilrettelægges og afvikles i tæt samarbejde mellem dansklærer og skolebibliotekar.

Bibliotekets tilbud i forhold til læsepolitik:

0. kl. og 1. kl
- Deltagelse i forældremøde i 0. kl.

Læsepolitik x Vibeskolen

- Gå på biblioteket.
- Mundtlige anmeldelser.
- Højtlesning og anmeldelse af bøger.
- 0. og 1. klasse har en lektion om ugen hele året.
- Mini-biblioteks-orienteringskursus. Lære at finde rundt på biblioteket

I samarbejde med dansklærerne kan biblioteket tilbyde:

- Hvor står bøgerne? – og hvorfor står de der? Om regler for opstilling, forskel på fag- og skønlitteratur mm.
- Hvem er bag bogen? Mød nyere danske forfattere.
- Hjælp til Fagligt læsekursus. Hvad er en god fagbog?
- Forfatterforløb. - Oplæg om forfatter, små søgeopgaver om forfatter.
- Sæt fokus på læsning - et forløb hvor elever fremlægger for hinanden eller biblioteket gør det.
- Hvem er bag bogen? Mød nyere danske forfattere.
- Luk litteraturen op. Enkeltstående bibliotekslektioner med fokus på ny og gammel litteratur.

Organisering 0. – 3. kl

Hver klasse får tildelt 1 lektion på biblioteket om ugen hele året rundt.

2. – 3. og 4. kl

Hver klasse får et søgekursus. Forskelligt indhold. Fx:

- Opstilling og alfabet fx billedbøger og letbøger
- Fagbøger og deres opstilling
- Søgekursus og reservering
- (bogsnak for 3. kl. med børnebibliotekar)

5. kl.

- Bogsnak
- Torben Olesen fortæller om de nyeste børnebøger

6. kl

- Forfatterbesøg
- Kurset: Smart – parat - start

7. kl

- Projektarbejdsformen. Kursus
- Bogsnak med Karen M. og/eller Jeanette

8. kl.

- Mere træning i informationssøgning.

9. kl

- Kursus i at finde materialer til eksamensopgivelser. Synopser osv.

Læsepolitik x Vibeskolen

Vi tilbyder:

- 0.-2.klasse har 1 skemalagt time om ugen på biblioteket.
- 3. klasserne har 1 skemalagt lektion om ugen.
- 4.-6. klasse får et fleksibelt kursussskema, hvor dansklæreren planlægger kurser og tidspunkter i samarbejde med biblioteket.
- Fase 3 præsenteres for bibliotekets tilbud fx: e-reolen, filmstriben, bibzoom, netlydbog, pallesgavebod, litteratursiden, bib.dk, faktalink, engelske og tyske aviser abonnement på nettet, artikelbasen for alle danske aviser, forfatterweb, danskedyr.dk og verdensdyr.dk, DR-arkiv
- Lærerne tilbydes samme som fase 3

Mål

- At introducere og inspirere eleverne til ny og gammel litteratur.
- At skabe læselyst og glæde ved litteraturoplevelser.
- At skabe et bibliotek, hvor eleverne møder bøger og nyere medier.

NOTATTEKNIKKER

Generelt om notatteknikker

Mange af os har nok været igennem noget, der minder om denne ordveksling:

"Så, nu har jeg læst det," sagde lille Ida til sin biologilærer, "men jeg forstod det ikke."

"Hmm," sagde bio-Bent, der var en rar lærer, der gerne ville have, at Ida forstod teksten, "hvad var det, du ikke forstod?"

"Ja, det ved jeg da ikke - den var bare total svær, den der tekst," sagde Ida.

Bio-Bent kløede sig i skægget. "Nå, jamen så prøv at læse den igen," sagde han lidt undvigende og luskede hen for at hjælpe den næste elev.

Eleven i dette eksempel er ikke i besiddelse af en funktionel læsefærdighed, og læreren mangler redskaber til at gøre noget ved det. Der kan selvfølgelig være mange årsager til, at en elev ikke forstår det læste, og eleven udvikler ikke en funktionel læsefærdighed alene ved at lære sig nogle notatteknikker, men hvis eleven kender **formålet** med at læse teksten, og læreren samtidig kan lære eleven at tage hensigtsmæssige **notater**, vil det helt sikkert være et godt skridt på vejen.

Eleverne skal derfor vænne sig til at *læse med en blyant i hånden, når de læser fagtekster*. Afhængig af teksttypen (se afsnit om teksttyper)- og dermed det formål, der ligger bag elevens læsning, skal den enkelte udvikle en strategi, der kan følges under læsningen. Nogle elever udvikler deres helt egne måder at tage noter til en tekst på, men langt de fleste gør slet ingenting, hvis de ikke bliver bedt om det. Det er derfor nødvendigt, at vi lærer eleverne at tage notater på en hensigtsmæssig måde.

Der findes rigtig mange måder at tage notater på. Det vil være en god idé, hvis man på de enkelte årgange bliver enige om, hvilke notatteknikker, der bør introduceres for eleverne på de forskellige årgange. I læsepolitikken på de enkelte årgange gives forslag til, hvornår der kan arbejdes med hvilke notatteknikker. På den måde vil eleverne også opleve, at de kan overføre deres viden fra et fag til andre.

En god faglig læser:

- har et tilstrækkeligt kendskab til det faglige område og det faglige ordforråd
- kan aktivere relevant baggrundsviden om tekstens emne
- kan drage følgeslutninger på baggrund af det læste og kombinere informationer på tværs af tekster
- kan udnytte sin viden om tekstens særlige struktur i valg af læsestrategi og notatteknik
- kan opstille relevante læseformål og styre og regulere udbyttet af sin læsning

Læsepolitik x Vibeskolen

FOR ALLE ANDRE ELEVER MÅ LÆREREN HJÆLPE TIL!

Ruteplan ved faglig læsning og brug af notatteknikker

Før læsning

- at motivere
- aktivere forhåndsviden
- tilegnelse af fagligt ordkendskab
- bevidst om læseformål

Brainstorm, mindmap, trædiagram, VØL (fase V og Ø), Tip en tekst, ordkendskabskort

Under læsning

- læse for at lære
- forståelsesstrategier
- elevens refleksion over egen læring

Notatteknik, to-kolonnenotater styrkenotat, streg under

Efter læsning

- integrere ny information til eksisterende viden
- sætte fokus på de aktiviteter, der skal hjælpe dem med det fortsatte arbejde med teksten

VØL (fase L), logbog, portefolie resume, "Gi` din viden en ny indpakning"

På de følgende sider gives eksempler på forskellige notatteknikker.

- Læsehuskeliste
- Ordkendskabskort
- VØL-modellen
- VØSLE
- Mindmap
- Tidslinje
- Farao læsning
- Kolonnenotat
- Kompositionsdiagram / trædiagram
- Procesnotater (matematik)
- Årsag-følge kort

(Mangler: begrebskort s. 37 i Faglig læsning i fagene), venn-diagram, ...)

Se også skabeloner:

http://www.fmb.dk/kompit/Skabeloner/Ukendte_ord_begreber_og_udtryk.doc

Læsehuskeliste

En aktiv læser er bevidst om, hvad hun læser, hvordan hun læser - og hvorfor hun læser. En aktiv læser stopper op, hvis der er noget, hun ikke forstår, og undersøger det uforståelige.

Hvis alle elever var aktive læsere, behøvede vi egentlig ikke at foretage os så meget mere. Men det er de ikke - og det er vi heller ikke altid selv, hvis vi skal være helt ærlige... Ind mellem sættes vi til at læse noget, der bare ikke har vores interesse - eller måske er vi bare ukoncentrerede lige den dag.

En metode til at hjælpe eleverne på vej mod en aktiv læseindstilling er en læsehuskeliste. Det tager tid at følge den, men den kan gøre eleverne bevidste om, hvad det kræver at læse en fagtekst fuldt ud. *Et bud på en læsehuskeliste...*

Læsehuskeliste		Sæt kryds
Før læsning		
Hvad handler teksten om?	(læs overskrifterne)	
Hvad ved jeg i forvejen?	(skriv det ned)	
Hvordan er teksten bygget op?	(orientér dig i teksten/bogen)	
Hvorfor skal jeg læse?	(få overblik, finde oplysning, lære)	
Hvordan skal jeg læse?	(oversigtslæse, nærlæse, punktlæse)	
Hvad kan jeg spørge teksten om?	(lave spørgsmål)	
Er der ved oversigtslæsning ord, jeg ikke kender?	(slå ordet op)	
kan jeg bruge en model?	(skriv det du allerede ved ind i modellen)	
Under læsning		
Hvad er det vigtigt at lægge mærke til?	(få fat i hovedindholdet via valg af læseforståelsesstrategi)	
Forstår jeg det, jeg læser?	(ord, sætninger, mening)	
Hvad gør jeg, når jeg ikke forstår?	(notér hvad jeg ikke forstår og prøv at svare på, hvorfor jeg ikke forstår det)	
Skriver jeg nye ord op?	(brug fagets ordbog)	
Noterer jeg noget undervejs?	(nøgleord, punkter)	
Kan jeg skrive ind i en model?	(brug læseforståelsesstrategier)	
Efter læsning		
Kan jeg lave et resumé af teksten?	(skrive)	
Kan jeg skrive ind i modellen?	(skrive)	
Hjælper modellen mig til at forstå og huske?	(tænke)	
Hvad har jeg fået svar på?	(tjek spørgsmålene)	
Hvad har jeg lært?	(tænk og skriv - udfyld mindmap)	
Kan jeg lave spørgsmål til andre?	(være "lærer")	

Ordkendskabskort

Vi ved fra forskning at:

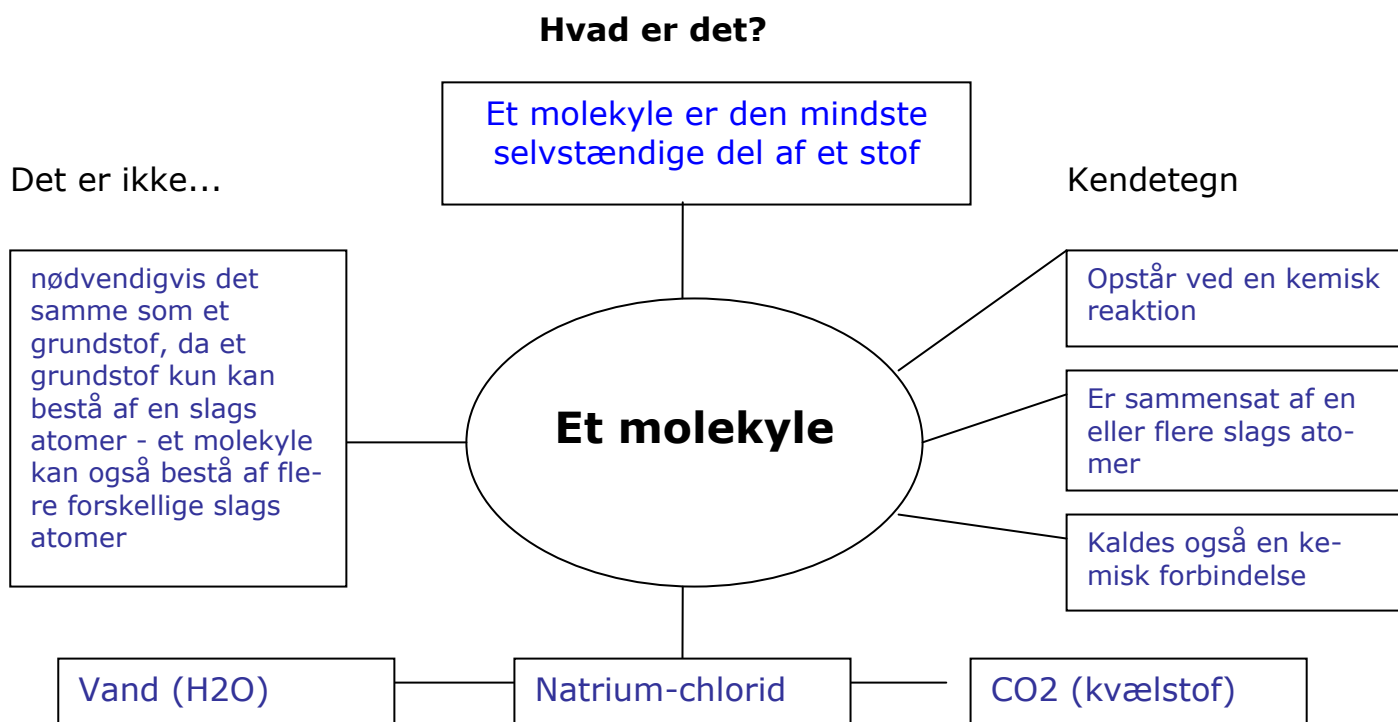
- der er en klar sammenhæng mellem elevernes ordforråd og læseforståelse - undervisning rettet mod at udvikle et godt ordforråd hos eleverne, er dermed også undervisning rettet mod en forbedret læseforståelse.

Med et ordkendskabskort kan du sætte fokus på de ord eller begreber, der er nye for eleverne, og som det er vigtigt, at de forstår. Kortene er tidskrævende at bruge, derfor er det væsentligt, at det kun er de absolut vigtigste begreber, der føres ind i ordkendskabskort.

I nogle fag møder eleverne mange nye og vanskelige ord. Der vil ikke være tid til at lave ordkendskabskort på dem alle. Derfor kan evt. laves en "fagets ordbog".

Der findes mange varianter indenfor ordkendskabskort, og de kan selvfølgelig anvendes efter temperament.

Følgende ordkendskabskort egner sig godt til begreber, der kan forveksles med andre begreber, fordi det har en "det er ikke" boks...

VØL-MODELLEN

VØL modellen egner sig mest til de mindre klasser. Det er en læsestrategi, der benyttes før og efter læsning, og som skal medvirke til, at læseren fokuserer på det, teksten handler om.

I den første kolonne (V) noterer læseren ned, hvad hun ved om emnet i forvejen. I den midterste kolonne (Ø) skriver læseren, hvad hun ønsker at vide mere om, og når teksten er læst, noterer læseren i den yderste højre kolonne (L), hvad hun lært.

Modellen kan for så vidt bruges i forbindelse med alle teksttyper. I eksemplet herunder har vi taget udgangspunkt i teksten om det menneskelige skelet, vi har brugt som eksempel for beskrivende tekster.

V **Hvad Ved jeg allerede?**
Skriv alt, hvad du ved om emnet.

Ø **Hvad Ønsker jeg at vide?**
Skriv nogle spørgsmål – ud fra dine stikord – som du gerne vil have svar på i teksten, du skal læse.

Brug HVAD, HVORDAN, HVORFOR og HVORNÅR.

L **Hvad har jeg Lært?**
Når du har læst teksten, skal du skrive, hvad du har lært. Har du fået svar på dine spørgsmål?

Læsepolitik x Vibeskolen

VØSLE-MODELLEN

VØSLE modellen er en udvidelse af VØL.

Det er skemaet som er målet, men en bevidstgørelse af hele læringsprocessen, uanset hvilket fag det er. I begyndelsen kan det imidlertid være hensigtsmæssigt at skrive stikord i skemaet, sådan at den bevidstgørende tænkning omkring læringen får et holdepunkt.

VØSLE er en forkortelse af:

- Det tror jeg, at jeg **V**ed om et emne fra tidligere
- Det **Ø**nsker jeg at lære mere om
- **S**ådan vil jeg lære
- Det har jeg **L**ært
- **E**valuering af resultatet/det har jeg lært

Ved

Ønsker at lære

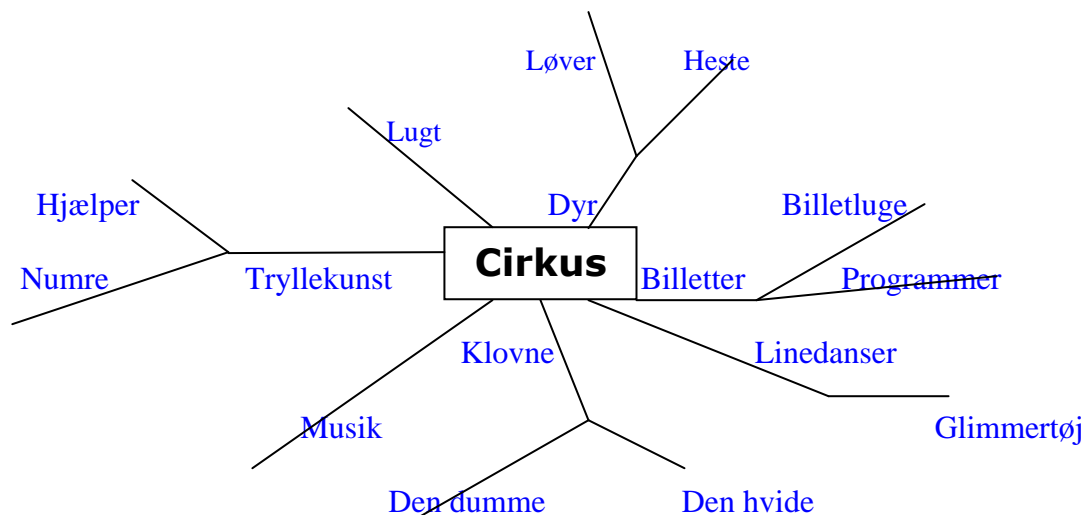
Sådan vil jeg lære

Har **L**ært

Evaluering

Mindmap

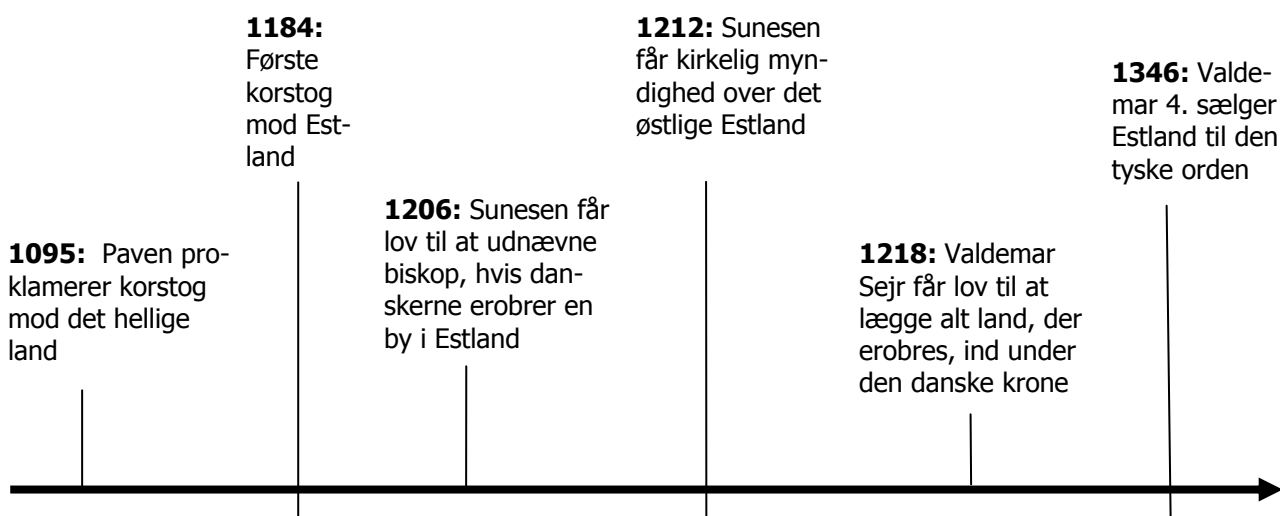
En mindmap kan bruges i forbindelse med stort set alle fag og teksttyper. Typisk finder metoden bedst anvendelse i situationer, hvor eleverne skal danne sig et overblik over et emne - for eksempel for at strukturere resultatet af en brainstorm.

Tidslinje

I eksemplet herunder har vi taget udgangspunkt i den historiske tekst, vi har vist som eksempel for berettende teksttyper. Tidslinjen er altså et redskab, der skal hjælpe eleven med at få styr på den tid og rækkefølge, begivenhederne finder sted i.

Et eksempel

Farao læsning

Farao læsning er en rigtig god metode til at få gjort eleverne til aktive læsere. Metoden lægger op til, at eleverne sidder i grupper og læser samme tekst. Metoden kan bruges til berettende, beskrivende, forklarende og diskuterende teksttyper - det vil sige i rigtig mange fag. Metoden egner sig formodentlig mest til mellemtrinnet, og den vil være en god forløber for en egentlig læsehuskeliste for den enkelte elev.

Bogstaverne i FARAO står for:

Forudsige hvad teksten handler om

Afklare ord og begreber

Resumere teksten

Argumentere for sit resumé

Opsamle - få overblik over hele teksten

Farao læsning (læs instruktionen før du begynder at læse teksten)

Forudsige

Gæt på hvad teksten handler om ud fra titlen. Skriv et par noter...

Inddel teksten i lige så mange stykker, som I er personer

Aftal, hvem der er konge for hvert stykke. Det er kongen, der begynder

NB! Når I går i gang med at læse de enkelte tekststykker skal I igennem punkterne A R og A for hvert tekststykke!

Afklare

Afklar ord og begreber

Kongen for tekststykket nævner først svære ord og begreber

Tal om ordenes betydning

Resumere

kongen laver et resumé af tekststykket. de øvrige lytter efter, om han har det vigtigste med!

Tilføj andet vigtigt...

Argumentere

Stil kongen hv-spørgsmål. Kongen skal bevise sine svar ved at vise, hvor i teksten svaret står

Forudsig hvad næste tekststykke handler om

Overblik

Når hele teksten er læst skal I fortælle gruppen/holdet/klassen, hvad I mener forfatteren vil med teksten

Fortæl om jeres forudsigelser af teksten var rigtige

Kolonnenotat

I eksemplet herunder er der taget udgangspunkt i den historiske tekst (berettende teksttype). Kolonnenotatet er et redskab, der skal hjælpe eleven med at få styr på begivenhederne i teksten, i den rækkefølge de finder sted.

Kolonnenotatet kan naturligvis varieres efter behov, med fx flere kolonner eller lignende.

Et eksempel

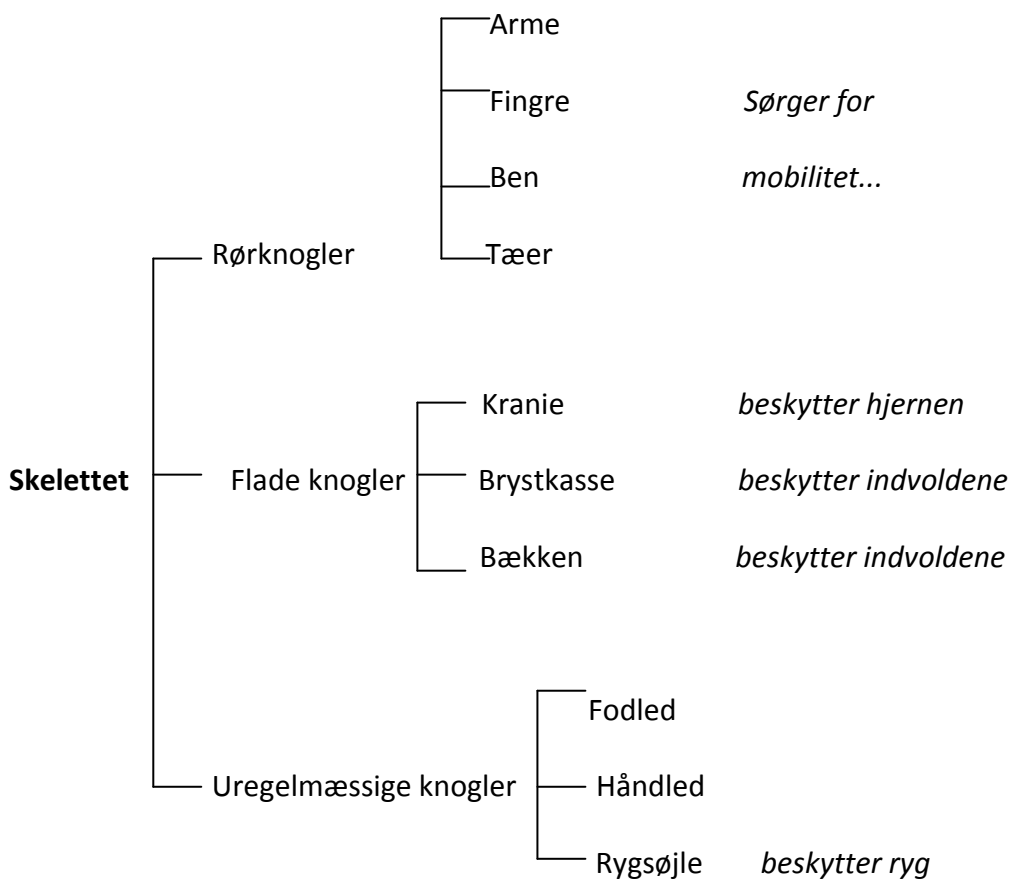
Hvornår	Hvad
1095	Paven proklamerer korstog mod det hellige land
1184	Det første togt mod Estland finder sted
1206	Sunesen får tilladelse til at udnævne en biskop, hvis danskerne kan erobre en by i Estland
1212	Sunesen får kirkelig myndighed over det østlige Estland
1218	Valdemar Sejr får lov til at lægge alt det land, han kan erobre, ind under den danske krone
1219	Danskerne erobrer Tallinn, Dannebrog falder ned fra himlen
1346	Valdemar 4. sælger Estland til den tyske orden

Kompositionsdiagram / trædiagram

Kompositionsdiagrammer er meget anvendelige til især komplicerede, beskrivende tekster. Diagrammet har til hensigt at hjælpe læseren med at få overblik over alle de oplysninger, teksten indeholder.

I eksemplet herunder er der taget udgangspunkt i teksten om det menneskelige skelet, som er brugt som eksempel for beskrivende teksttyper.

Et eksempel

Procesnotater (matematik)

Tekststykker i matematik kan for en del elever udgøre en ekstra "læsevanskelighed", fordi læseren ikke bare kan koncentrere sig om læsningen, men også skal bruge energi på at finde opgavens egentlige problemstilling - og holde styr på en mængde andre informationer undervejs.

Procesnotatet bør som strategi kunne hjælpe disse elever gennem tekststykkerne. De nødvendige trin i problemløsningen skrives i kolonnen til venstre, og i kolonnen til højre indføres de oplysninger, der kan uddrages af teksten. Som med alle andre notateteknikker må læreren første gang gennemgå og vise, hvordan strategien benyttes.

Eksempel: Palle, Polle og Ruth går ned til Blockbuster for at leje nogle ordentlig seje film og købe en masse slik. Palle lejer 8 film til 25 kr. stykket. Polle køber 5 stk. 1½ liters colaer til 23 kr. stykket, og Ruth køber 6 poser chips til 14 kroner stykket. Hvor mange penge bruger de i alt?

Problem	Hvor mange penge bruger Palle, Polle og Ruth i alt?
Hvad ved jeg?	<p>Palle lejer 8 film til 25 kroner stykket</p> <p>Polle køber 5 sodavand til 23 kroner stykket</p> <p>Ruth køber 6 poser chips til 14 kroner stykket</p>
Tegn	
Hvad gør jeg?	Jeg siger $8 \times 25 \text{ kr.} + 5 \times 23 \text{ kr.} + 6 \times 14 \text{ kr.}$
Udregn	Her regnes stykkerne ud...
Svar (med tekst)	Palle, Polle og Ruth bruger i alt 399 kroner

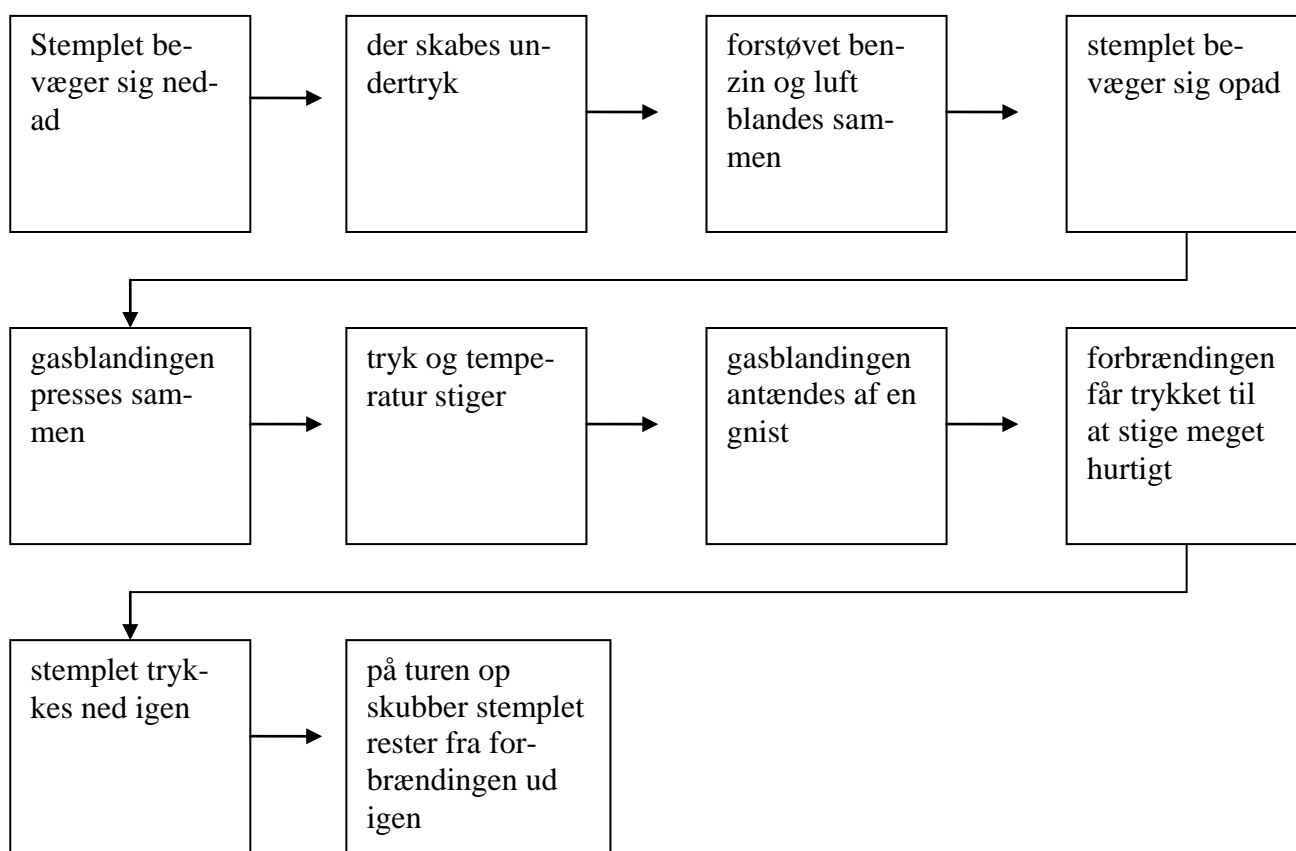
NB For de større elever vil det formodentlig være et irritationsmoment, at de skal tegne et matematikstykke - denne del kan jo så bare springes over...

Årsag-følge kort

Et årsag-følge kort anvendes i forbindelse med **forklarende tekster**. Kortet viser specifikt en proces sekvenser i den rækkefølge, de finder sted.

I eksemplet herunder har vi brugt teksten om benzinmotoren, som er vist som eksempel i afsnittet om forklarende tekster.

Eksempel

TEKSTTYPER

Generelt om teksttyper

Teksttyper kan som udgangspunkt måske godt forveksles med genrer, men det er langt fra det samme. Teksttyperne adskiller sig fra hinanden, fordi teksterne hver for sig tjener et bestemt formål. I berettende (fortællende) tekster vil forfatteren måske bare gerne fortælle om noget, han har oplevet. I beskrivende tekster har forfatteren et behov for at beskrive noget og så videre...

Vi ved fra forskning at:

- viden om forskellige tekstgenrer og tekststrukturer letter forståelsen af en tekst

Som læsere er eleverne også nødt til at vide, at ikke alle tekster de læser, skal læses med samme formål. Måske er det derfor så mange af os oplever, at en del af eleverne ikke forstår fagteksterne? **Eleverne skal altid vide, hvorfor de læser en tekst - hvad formålet er.** En elev, der læser en berettende tekst om en konges liv og levned, vil som oftest have til formål efterfølgende at kunne gengive hovedtrækkene i kongens liv, i den rækkefølge begivenhederne finder sted - men det er langt fra sikkert, at eleven har forstået det, hvis ikke hun får det at vide.

Til hver teksttype og dermed hvert læseformål hører læseforståelsesstrategier - eller **notatteknikker**, der kan hjælpe eleven til at fastholde det væsentlige i teksten.

Berettende tekster (fag – ofte historie)

Formålet med en berettende tekst er at genfortælle begivenheder, enten for at underholde eller for at informere.

Berettende tekster er kronologisk bygget op og beskriver hændelser, der er en konsekvens af og/eller får indflydelse på andre hændelsesforløb.

Teksternes komposition vil ofte minde om fortællende, skønlitterære tekster - en indledning, en handling og en afslutning.

For læseren vil formålet med at læse teksten ofte være, at få indblik i begivenhederne - i den rækkefølge, de bliver fortalt i.

Den berettende teksttype optræder ofte i historiske tekster - og dermed ofte i historie. Berettende tekster er typiske for genrer som biografier, selvbiografier og baggrundsartikler.

Det er en god idé, at eleverne lærer at benytte følgende notatteknikker til berettende tekster (se under notatteknikker):

- tidslinje (se eksempel under notatteknikker)
- kolonnenotat (se eksempel under notatteknikker)

Beskrivende tekster

Beskrivende tekster kan optræde i stort set alle fag, men de er meget typiske i fag som **biologi, geografi, fysik/kemi og samfundsfag**.

Formålet med denne teksttype er at beskrive, hvordan noget er (indrettet).

Teksterne indledes ofte med en klassificering (fx geder er pattedyr)

Dernæst følger en beskrivelse af fænomenerne:

- deres karakteristika
- dele og deres funktion
- vaner, adfærd og funktioner

Formålet for læseren vil derfor typisk være, at forstå og kunne gengive, hvordan dette noget er (indrettet).

Følgende notatteknikker kan med fordel benyttes:

- mindmap (se eksempel under notatteknikker)
- kompositionsdiagrammer (se eksempel under notatteknikker)
- ordkendskabskort (se eksempel under notatteknikker)
- begrebskort (se eksempel under notatteknikker)

Diskuterende tekster

Diskuterende tekster optræder ofte i **samfundsfag og dansk**.

Læsepolitik x Vibeskolen

Formålet med en egentlig diskuterende tekst er at præsentere nogle argumenter eller synspunkter, før man når til en konklusion baseret på synspunkterne.

En diskuterende tekst kan også være fx en overtalende tekst. I disse tilfælde er formålet at overtale eller overbevise andre om rigtigheden af ens egne argumenter og synspunkter.

Teksterne begynder ofte med at præsentere emnet - fx *Racisme skal straffes*.

Herefter følger argumenterne for (helst med belæg for argumenterne) efterfulgt af argumenterne imod (også helst med belæg), for til sidst at slutte af med en anbefaling.

For de overtalende tekster præsenteres tit kun den ene side af sagen - ofte uden belæg.

For læseren vil **formålet med at læse** en diskuterende tekst tit være, at kunne skelne mellem to præsenterede synspunkter - og måske selv tage stilling.

Til hjælp for at holde rede på teksten, anbefales følgende notatteknikker:

- venn diagram
- argumentationsmodel (se eksempel under notatteknikker)

Genrer som avisartikler, læserbreve, ledere, blogs er eksempler på typiske diskuterende tekstformer.

Forklarende tekster

Forklarende tekster optræder i stor stil i fag som **biologi, geografi, fysik/kemi og samfundsfag**, men de findes inden for alle fag.

Formålet for en forklarende tekst er, at beskrive processer.

Teksterne indledes ofte med et udsagn, der introducerer emnet (fx sommerfugle udvikler sig gennem en række forskellige stadier). Herefter følger typisk en række logiske trin, der forklarer, hvordan eller hvorfor noget sker - dette fortsætter til forløbet er afsluttet, eller den endelige tilstand er udviklet.

For læseren vil læseformålet derfor ofte være, at forstå og kunne forklare processerne, der præsenteres i teksten.

Følgende notatteknikker kan med fordel benyttes:

- overgangsnetværk (se eksempel under notatteknikker)
- årsag-følge kort (se eksempel under notatteknikker)

Typiske genrer for forklarende tekster er fx gør-det-selv bøger, pjecer og rapporter.

Instruerende tekster

Instruerende tekster forekommer meget ofte i fag som **hjemkundskab, sløjd, fysik/kemi og natur/teknik**.

Formålet med instruerende tekster er, at beskrive hvordan noget skal udføres gennem en række sekventielle trin.

De typiske træk er beskrevet under kendetegnene - det er ofte relativt let at genkende en instruerende tekst.

For læseren vil **formålet med at læse** teksten være, at være i stand til at udføre det beskrevne.

Følgende notatteknikker kan anbefales i forbindelse med instruerende tekster:

- procesnotater (se eksempel under notatteknikker)

Genrer som opskrifter og brugsanvisninger er typiske instruerende tekster.

Et eksempel:

Pina Colada

Sådan gør du:

1. *mix rom, kokosmælk, ananasjuice og is i en blender*
2. *hæld blandingen gennem en strainer (si) ned i et glas*
3. *pynt evt. med en skive ananas og et sugerør*

Du skal bruge:

- *5 cl lys rom*
- *5 cl kokosmælk*
- *10 cl ananasjuice*
- *knust is*
- *en blender*
- *glas*

Grafiske elementer

Grafiske tekster eller elementer forekommer i langt de fleste fag, men er især typiske i **matematik, fysik/kemi, natur/teknik, geografi, biologi og samfundsfag**

Det er de færreste tekster, der kun indeholder almindelig brødtekst. Meget ofte understøttes brødteksten af billeder, illustrationer, modeller, diagrammer, tabeller eller skemaer i en eller anden form.

De grafiske elementer i eller omkring en tekst er velegnede til at illustrere sammenhænge - ofte meget mere effektivt, end almindelig tekst kan det.

For læseren bliver **formålet** med at kunne afkode grafiske elementer således, at se sammenhænge.

Det er vigtigt, at eleverne bliver bevidste om denne funktion for de grafiske elementer, da de uden denne bevidsthed nemt kan komme til at miste en **god støtte for læseforståelsen af selve teksten**. Grafiske tekster eller elementer forekommer i langt de fleste fag, men de er især typiske i matematik, fysik/kemi, natur/teknik, geografi, biologi og samfundsfag.

DIALOGISK OPLÆSNING

Målet med dialogisk læsning er at inddrage børn i højtlæsning for at give dem gode læseoplevelser og derigennem styrke deres sprog og aktivere dem i læsesituationen.

Formålet med dialogisk læsning er:

- Styrke børnenes sproglige opmærksomhed
- Øger børnenes ordforråd
- Styrker børns udtale
- Giver mulighed for at afprøve sætningsstrukturer
- Stimulerer børnenes nysgerrighed og interesse for bøger
- Udfordrer børnene i refleksion og holdninger
- Giver børnene en følelse af større deltagelse i læsesituationen.
- Styrker følelsen af socialt samvær og fælles opmærksomhed.

Hvordan gør man?

Stop op

- Hold pause i læsningen, og tag tid til dialog om bogens handling.
- Fokus på de ting, der fanger børnenes interesse.

Peg på billeder og bogstaver

- Gå på opdagelse i detaljer, farver og figurer.
- Sæt lyd på bogstaverne eller det, som billederne viser, for eksempel på dyrenes eller vindens lyde.

Stil spørgsmål

Spørg til tekst og billeder med hv-spørgsmål: hvad, hvor, hvordan, hvem, hvorfor, hvornår. Spørg hvad børnene mener, føler og tænker om bogens handling.

Giv sproglig støtte

- Opdel, uddyb, præciser eller omformuler spørgsmål, som børnene ikke helt forstår.
- Peg i bogen for at hjælpe et svar på vej og give sproglig støtte.

Brug gentagelser

- Læs bøgerne flere gange, gerne over en kort periode, så de nye ord og sætninger huskes.

Lav sjov

- Find bøger, som appellerer til nysgerrighed og humor.

Læsepolitik x Vibeskolen

- Lav stemmeskift under oplæsningen, sig ord sammen, som er sjove at sige, sig dem baglæns, gør dem lange eller byt vokaler ud, så de lyder fjollede.

Vær nærværende

- Hav øjenkontakt og vær nærværende, så børnene motiveres af den fælles opmærksomhed og kan se dit ansigtsudtryk.
- Tal tydelig, så ordene høres bedre.

Rimbøger passer godt til dialogisk læsning, da rimenes leg med sprogets lyde giver børnene lyst til at gætte og gentage ord.

Leg med rim(udlyd)

- Læs rimbøger, gentag dem og lad børnene huske eller høre sig frem til de tydeligste rimord.
- Snak om hvad rim er, og find selv jeres egne rim.

Leg med bogstavrim(forlyd)

- Brug alfabetbøger, peg på bogstaverne og udtal lydene sammen.
- Find ord og navne, der begynder med samme lyd, find på små sætninger, der består af ord med samme forbogstav.

Brug remser

- Lad børnene gentage korte, gerne sjove remser.
- Brug eventuelt klap, tramp eller rytmeæg til remserne for at styrke og understøtte sprogets rytme og lyde.
- Lad børnene afprøve og afslutte remser og sætninger.
- Undlad at rette utale og formuleringer, gentag i stedet med korrekt udtale.

Vis anerkendelse

- Anerkend alle sproglige forsøg, uanset hvordan de lyder. Motivér børnene til at afprøve flere ord og sætninger.

Billedebøger og eventyr passer godt til dialogisk læsning.

Brug billedbøger

- Snak med børnene om, hvad de tror, der sker i bogen, ud fra de ting, billederne viser.
- Find på små historier sammen ud fra billederne.

Gør eventyr aktive

- Lad børnene råbe bestemte ord på aftalte steder i teksten, eller kklappe, trampe, heppe eller buhe, når en bestemt eventyrfigur dukker op.

Brug fantasien

- Læs begyndelsen af et eventyr op, eller find på en begyndelse, og lad børnene fantasere sig til resten af historien: "Hvad tror I nu, der sker?"
- Vis tegninger af trolde, hekse, drager og så videre og find på små eventyr sammen, lad figurerne snakke med forskellige stemmer.

VIA Center for Undervisningsmidler har sammen med sprogvejleder og lærebogsforfatter Jette Løn-toft udviklet denne materialekasse med fokus på dialogisk oplæsning i 0.-2. klasse. Kassen indeholder foruden 4 forskellige billedbøger, en generel vejledning til arbejdet med dialogisk oplæsning i skolen samt en specifik lærervejledning rettet mod arbejdet med den enkelte billedbog. Den generelle vejledning indeholder bl.a. en introduktion til arbejdet med dialogisk oplæsning, en læsemetodisk begrundelse for dette arbejde, overvejelser om valg af bøger og endelig et forberedelsesskema til hver bog. Den specifikke vejledning til hver bog består af forslag til det sproglige (ordforråds)arbejde, en quiz og emneforslag til den litterære samtale.

TEKSTER TIL TEST AF LÆSEHASTIGHED

Om læsehastighed og teksters sværhedsgrad

Læsehastighed med forståelse er altid afhængig af **forforståelsen**. Jo mere vi ved om det, vi skal læse, både indholdsmæssigt og sprogligt, jo hurtigere læser vi. Det er derfor vigtigt at finde en passende tekst til de enkelte elever.

Det er vigtigt, at læsningen er konsolideret før der bevidst arbejdes med læsehastigheden. Ellers kan eleverne få dårlige læsestrategier med stor fejllæsning.

Der er mange og varierede opfattelser af, hvor svære tekster skal være for eleverne på de enkelte år-gange. Vi har valgt at tage udgangspunkt i de retningslinjer, der anvendes af forskerne bag LUS systemet. Vi er opmærksomme på, at der bestemt er en hel del parametre, LIX-tallet ikke tager højde for, men så længe vi netop er opmærksomme på det, giver LIX-tallet trods alt en god fornemmelse af teksters sværhedsgrad.

Skematisk kan vores idé om en progression i teksternes sværhedsgrad illustreres således:

4. Klassetrin: LIX 20-25
5. Klassetrin: LIX 25-30
6. Klassetrin: LIX 30-35

LIX-tallene er absolut kun vejledende. Der kan være store forskelle mellem de enkelte klasser og eleverne i den enkelte klasse. Teksterne bør altid tilpasses den enkelte elev. Som udgangspunkt synes vi det er en god metode, at sikre sig, at eleven kan læse mindst 95 % af ordene i en tekst helt uden problemer. Det er nemt at kontrollere. Tæl 100 ord op i teksten og lad eleven læse denne tekstdel højt. Hvis eleven har problemer med mere end 4 ord, så er teksten for svær.

En elevs **læsehastighed** er som udgangspunkt ikke nær så vigtig, som elevens læseforståelse. Når det er sagt, så må vi også sige, at læsehastigheden bestemt ikke er ligegyldig. En elev der afkoder hurtigt og effektivt, vil have større overskud til at fokusere på indholdet af det læste.

Som udgangspunkt synes vi, det er en god idé at måle elevernes læsehastighed for eksempel 2 gange om året. Dels giver det læreren en god fornemmelse af elevernes standpunkt og udvikling, men det gør det også tydeligt for eleverne, at bare fordi de har lært at læse, så betyder det ikke, at de ikke kan blive bedre til det. De skal blive ved med at læse meget derhjemme – gennem hele deres skolegang.

Som et vejledende udgangspunkt har vi valgt at sætte vores forventninger til elevernes læsehastighed på de enkelte årgange således:

4. Klassetrin: 120-150 ord i minuttet
5. Klassetrin: 150-170 ord i minuttet
6. Klassetrin: 170-200 ord i minuttet

NB: Det kan have stor betydning, hvilken tekstgenre der vælges til en test af læsehastigheden. En fantasytekst, som fx *Den kløvede mand*, er så tilpas mærkværdig i handlingen, at eleverne helt automatisk sætter tempoet ned, for at forstå begivenhederne. Det er et godt tegn – det viser, at eleverne har en aktiv læseindstilling, men det gør også teksten mindre velegnet til måling af læsehastighed.

Fremgangsmåde ved måling af læsehastighed

Vælg en tekst – fx på listen herunder, med en passende sværhedsgrad.

Informér eleverne om, at det er en læsehastighedstest. De skal læse så hurtigt, de kan, samtidig med at de ikke læser så hurtigt, at det går ud over deres forståelse af det læste. Der vil være kontrolspørgsmål til teksten ved endt læsning.

Læsepolitik x Vibeskolen

Lad klassens elever begynde samtidigt.

Lad eleverne læse i 5 minutter. Når du siger stop, sætter eleverne en tydelig lodret streg, der hvor de er kommet til.

Tæl de læste ord op og del tallet med 5 – så har du et resultat på, hvor mange ord i minuttet, dine elever læser.

Tekster til læsehastighedstest.

- [Mio min Mio](#) (LIX 20)
- [Kwiatkowski](#) (LIX 21)
- [Et vintereventyr](#) (LIX 24)
- [Brødrene Løvehjerte](#) (LIX 24)
- [Djævelens lærling](#) (LIX 25)
- [Skammerens datter](#) (LIX 26)
- [Morbror Ruben](#) (LIX 27)
- [Skatteøen](#) (LIX 29)
- [Harry Potter](#) (LIX 34)

LÆSEFORSTÅELESSTRATEGIER OG ANDRE LITTERATURPÆDAGOGISKE VÆRKTØJER

En læseforståelsesstrategi er en bevidst, målstyret handling, der kan udføres før, under eller efter læsningen af en tekst med henblik på forskellige elementer af læseforståelsen. (Brudholm) Strategierne deles i 4 hovedkategorier:

Før læsning af en tekst

- hukommelsesstrategier: bruges til at repetere dele af teksten for at huske den
- organisationsstrategier: bruges til at skabe overblik
- elaboreringsstrategier: bruges til at bearbejde den nye viden, så den integreres med elevens baggrundsviden
- overvågningsstrategier: bruges til at evaluere egen forståelse I det efterfølgende er vist en række forslag til anvendelsen af sådanne strategier eller værktøjer, både før, under og efter læsning.

Før læsning af en tekst	
Genrekendskab teksttypekendskab	Hvis genren er kendt af eleverne, så lad dem genopfriske genrekendetegnene før læsningen begynder. Kendte og forventelige strukturer hjælper på læseforståelsen.
Forfatterkendskab	Måske har en eller flere af eleverne læst andet af samme forfatter - lad dem fortælle.
Emnekendskab	Fælles samtale om det emne, som teksten behandler.
Periodekendskab	Fælles samtale om den tid, teksten er skrevet i - eller den tid, handlingen foregår i.
Titlens betydning	Lad eleverne komme med forudsigelser ud fra tekstens titel, måske kapiteloverskrifter.
Svære ord	Gennemføres evt. som hurtigskrivning. Hvis teksten indeholder svære ord eller begreber, så gennemgå dem med klassen, før eleverne skal læse teksten.
Ordkendskabskort	Svære, centrale ord eller begreber behandles grundigt på denne måde
Stil deres nysgerrighed	Hvis det er meningen at eleverne skal løse opgaver efter at have læst teksten, så lad dem se opgaverne før de går i gang med at læse. Læsning er altid nemmere, hvis man kender formålet.
VØL model	Velegnet til at tydeliggøre, hvad eleven lærer ved at læse teksten
Tip en tekst	Læreren laver på forhånd en tipskupon med sande og falske udsagn fra teksten, der skal læses. Eleverne gætter og retter til under læsning - eller samlet gennemgang efter endt læsning.
Lærers oplæsning	Ind imellem kan det give en god forståelse og sikre en god begyndelse for alle, hvis læreren læser den første bid af teksten højt.

Under læsning af tekst	
FARAO læsning	Eleverne læser i grupper. Hvert medlem i gruppen har en opgave. Bruges normalt til faglig læsning, men den kan sagtens bruges til skønlitteratur også. Se eksempel på: http://www.undervis.dk/teksttyper/farao.html

Læsepolitik x Vibeskolen

Rollelæsning	Sikrer at alle forstår hvert afsnit, før der læses videre. Mest relevant ved tekster, der er sprogligt svære for eleverne. Der er 4 roller, en oplæser, en referent, en overskriftsmester og en sammenhængsmester. Oplæseren læser første afsnit. Referenten giver et referat af det vigtigste indhold. Overskriftmesteren finder en dækkende overskrift, som alle skriver ned, sammenhængsmesteren forklarer sammenhængen med det forudgående eller prøver at forudsige, hvad der følger. Rollerne roterer med uret og næste afsnit læses.
Meddigtning	Kan bruges på rigtig mange måder! Tvinger læseren til at forholde sig aktivt til det læste. Eleven må ikke lave om på noget af det læste, men må gerne finde på nyt.
Moddigtning	Eleven må gerne lave om på noget af det læste. Hvad nu hvis...
Skyg en person	Eleven noterer ned, hver gang der kommer oplysninger om en bestemt person i teksten.
Citatmosaik	Bruges til at lave en personbeskrivelse på en lidt anderledes måde. Personen tegnes på et stykke papir og rundt om personen placeres talebobler med citater af personen. Citaterne skal sige noget om, hvordan personen er.
Logskrivning	Elevens egne tanker om det læste noteres ned undervejs.
Lav overskrifter til kapitler	God øvelse til at vise læseforståelse, hvis ikke kapitlerne har navne i forvejen. Kan også bruges til faglige tekster, hvor hvert afsnit eksempelvis gives en overskrift.
Synsvinkelskift	I tekster med en jeg-fortæller er denne metode måske mest oplagt. Rigtig god til at vise forskelle på personers væremåder - og så selvfølgelig til at sætte fokus på det litteraturanalytiske begreb synsvinkel!
Børn/voksne	Lad eleverne lave teksten om. Hvis hovedpersonerne er børn, så lav dem om til voksne, men behold samme motiv og tema! Rigtig god øvelse til netop at sætte fokus på det, der ikke ændrer sig - motiv og tema!
Stikord/overstregning/ understregning	Find stikord i teksten, der efterfølgende kan bruges til at huske indholdet.
Biodigt	Anderledes måde at lave en personbeskrivelse på. Linje 1: fornavn, linje 2: 3 tillægsord om personen, linje 3: slægtsforhold 3 eksempler, linje 4: elsker/holder af/kan lide 3 eksempler, linje 5: Føler... 3 eksempler, linje 6: trænger til... 3 eksempler, linje 7: frygter... 3 eksempler, linje 8: giver... 3 eksempler, linje 9: ønsker... 3 eksempler, linje 10: efternavn
Hvem er du? kort	Bruges til personbeskrivelser, fokus på indre personkarakteristik
dobbeltnotat	En kolonne, hvor eleverne skriver ned, hvad der sker på linjerne, en kolonne hvor de skriver ned, hvad der sker mellem linjerne og en kolonne, hvor de skriver, hvad de synes om det. Tvinger læseren til at nærlæse! Skal kun laves for korte tekststykker!
Årsag-følge kort	Bruges til at gennemskue led i forklarende, faglitterære tekster
kompositionsdiagram	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx taksonomier
mindmap	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx taksonomier
Spændingskurve	Fokus på komposition
Sæt manglende oplysninger ind i teksten	Øge opmærksomhed på alt det, der står mellem linjerne. Kan også bruges i matematik!
Tidslinje	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster
kolonnenotat	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster

LÆSEFORSTÅELESSTRATEGIER, FORTSAT...

Efter læsning af tekst	
Resumé	Kort gengivelse af en tekst med egne ord i selvvalgt rækkefølge
Referat	Lidt længere gengivelse af en tekst, med tekstens egne ord og i tekstens rækkefølge
Opsummering	Meget kort sammenfatning af det væsentligste indhold i en tekst
Berettermodel	God til at gennemskue opbygningen/kompositionen i en film eller en fortællende tekst fx noveller: Anslag, præsentation, uddybning, point of no return, konfliktopbygning, klimaks/konfliktløsning, udtoning
Fortælleansigter	Analyseværktøj i de mindre klasser, fokus på tid og sted (det ene øje), hovedpersoner (det andet øje), problem (næsen), hændelser (munden)
fortællingskort	Analyseværktøj for lidt større elever, personer, tid sted, problemet, målet, handlingen, udbyttet
Eventyrbro	Kompositionsværktøj i de små klasser - velegnet til eventyr
Aktantmodel	Strukturalistisk tilgang til fx et eventyr: giver - objekt - modtager, hjælper - subjekt - modstander
Kontraktmodel	Komposition i fortællinger fx eventyr: kontrakt, kontraktbrud, uderummet, bodsvandring med skadesgenoprettelse, prøvebeståelse, selvovervindelse, genetablering af kontrakt
Procesnotat	Til tekststykker i matematik
Venn diagram	Bruges til sammenligninger i fx diskuterende, faglitterære tekster
Tekstproblemløsning	Bruges til at gennemskue struktur i diskuterende, faglitterære tekster, men kan også bruges i berettende tekster som et problematiserende værktøj
5 spørgsmål	Læs teksten, find 5 spørgsmål som du synes det er vigtigt at få svar på, sådan at du synes du har forstået teksten fuldt ud, formuler de fem ting som spørgsmål, diskuter de forskellige foreslåede spørgsmål med en eller flere kammerater- svar på spørgsmålene
Spørgsmål til teksten	1.
Læreren laver spørgsmålene til eleverne eller eleverne laver spørgsmål til hinanden	2. Led og tænk: Svaret finder vi flere steder i teksten (mellem linjerne)
	1.
	2. Svaret findes ikke direkte i teksten, der findes ikke et bestemt svar: Vi må reflektere, bruge vores viden om verden og viden om andre temaer (ud over linjerne)
	1.
	2.
Det litterære klatretræ	De yderste blade (de mest enkle elementer): Tid, sted, personer, miljø - på linjerne Træets grene: motiv, personskildringer, miljøbeskrivelser, indre monologer - på og mellem linjerne Træets stamme: tema, genrekendskab, synsvinkel, komposition - bag om linjerne, læser tolkende Træets rodnet: tema, budskab, litterære principper og traditioner - tolkende, reflekterende, perspektiverende
Find et vigtigt sted...	Tvinger læseren til at indtage en aktiv læseindstilling
Dramatisering	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke
Tableau	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke

Læsepolitik x Vibeskolen

Lav tegneserie	Værktøj til at gennemskue kompositionen i en tekst
Omskriv til anden genre	Velegnet til sproglig og stilistisk opmærksomhed - og genrekendskab!
Den varme stol	Godt værktøj til at komme helt til bunds i en personkarakteristik. En elev "er" en person fra teksten, resten stiller spørgsmål.
paneldiskussion	Som ovenfor, men med mulighed for at få flere elever involveret - kan fx også bruges til at lade eleverne være personer fra flere forskellige tekster - eller måske fra flere forskellige perioder.

EKSEMPEL PÅ LÆSEHUSKELISTE TIL BRUG I UDSKOLINGEN

Fremgangsmåde ved læsning af faglige tekster

- 1.A Orienteringslæsning: Kig på overskrifter, mellemoverskrifter, illustrationer osv. Aktivering af forhåndsviden.
- 1.B Skim teksten: Forsøg at bestemme teksttype og læseformål - giv et bud på hvad teksten handler om.
2. Nærlæs nu teksten: Indebærer altid skrivelæsning, ukendte ord slås op, der læses evt. igen. (faglæreren kan her vælge at give eleverne en notatteknik)
3. Skriv ned hvad teksten handlede om (fungerer som et slags svar til læseformålet)

(huskelisten hænger på væggen i alle klasser og faglokaler)

LÆSNING I ÅRSPLANERNE

EKSEMPEL FRA HISTORIE PÅ 7. ÅRGANG

Generelt om historiske tekster gælder det, at de meget ofte tilhører den berettende teksttype. Formålet med en berettende tekst er som hovedregel at fortælle om en række begivenheder, enten for at underholde eller for at informere. Teksterne er kronologisk bygget op og beskriver hændelser, der er en konsekvens af - og /eller får indflydelse på andre hændelsesforløb. Teksternes komposition vil ofte minde om skønlitterære tekster, med en begyndelse, en midte og en afslutning. For læseren vil formålet med læsning af en berettende tekst ofte være at få indblik i begivenhederne i den rækkefølge, de bliver fortalt i. Jeg vil derfor lære eleverne at benytte følgende læseforståelsesstrategier som hjælp til deres læseforståelse:

- Tidslinje
- To kolonne notat
- Tekstproblemløsning

Fra i år vil eleverne støde på en lang række ord og begreber, som det er vigtigt, at de forstår og husker. Jeg vil derfor lave en fagets ordbog, som vi fylder ord i, efterhånden som de dukker op. Derudover vil hver periode afsluttes med meget åbne formulerede opgaver fra min side, hvor eleverne selv skal formulere længere svar. Ved årets afslutning gennemfører alle 3 klasser et projektopgaveforløb i dansk, som jeg vil kæde sammen med historie, således at eleverne gradvis vænner sig til at udfærdige problemformuleringer og arbejde projektorienteret.

EKSEMPEL FRA MATEMATIK PÅ 7. ÅRGANG

Faglig læsning i matematik:

Eleverne har arbejdet med faglig læsning i matematik siden 4. klasse. De fleste af nedenstående ting er kendt stof eller velkendte metoder for eleverne. De er nævnt i tilfældig rækkefølge, og der arbejdes kontinuerligt med det i undervisningen.

Forhåndsviden

Jeg vil fortsat arbejde med at aktivere eleverne forhåndsviden om emnet, inden vi går i gang med et nyt kapitel i bogen. Bladr kapitlet igennem sammen. Hvad ved vi i forvejen? Hvad skal vi lære? Evt. som brainstorm eller tankekort.

Tekstopgaver

Eleverne har siden 5. klasse arbejdet med matematiknotater i forbindelse med tekstopgaver i matematik. Jeg oplever, at en del af dem synes, det er mere besværligt end givtigt, så jeg kunne godt tænke mig i år at få dem til at forbedre matematiknotaterne og selv lave en ny form, som bliver mere brugbar for den enkelte.

Guldkorn

Jeg vil fortsat lade eleverne lave deres egne guldkornsider efter hvert emne.

Siderne gemmes i plastikchartek og fungerer, som elevernes egen matematikordbog, hvor de tegner, forklarer, fortæller og giver eksempler på de vigtigste begreber.

Plancher

Jeg kunne godt tænke mig at indføre, at vi i klassen hængte plancher op med relevante ord i perioden med emnet. Jeg ved endnu ikke helt, hvordan jeg har tænkt mig det og om det er mig eller eleverne, der skal lave dem.

Grafiske fremstillinger

Arbejde med at aflæse tabeller og diagrammer og selv fremstille dem, så de bliver forståelige for andre.

Matematiksproget

Arbejde med bevidstgørelsen om passiviteten i matematiksproget. At gøre det passive sprog aktivt. Jeg forsøgte lidt sidste år at italesætte det, men det er fortsat noget flyvsk og svært.

Læsepolitik x Vibeskolen

EKSEMPEL PÅ LÆSEBAROMETER FOR 4. KLASSETRIN

Jeg vil gerne læse _____ minutter om dagen, hver dag i hele 4. Klasse! Det er ok, hvis det smutter engang imellem, men det må ikke ske for tit. Det er en god idé, hvis du finder et fast tidspunkt at læse på hver dag, især hvis du ikke er så god til at få det gjort! Hvornår på dagen vil du helst læse? _____

Læsebarometer

Dato	Titel	Fra sidetil side....	Hvor mange sider er det?	Så meget har jeg læst i år	Let, middel, svær?
Uge 33	Eva og Adam, Kærlighed og kammerater	5-51	46	46	middel
Uge 34	Eva og adam.....	52-116	64	110	-
Uge35	Tyggegummebanden	7-44	37	147	let

LUS – KARAKTERISTIK OG UDVIKLING

Karakteristik	Udvikling af LUSpunkter	Diverse
Pkt. 1 Logografisk læsning - der læres symboler	Brug af navnekort med elevernes navne – evt. med billede Der skrives navn på tegninger m.m.	
Pkt. 2 Kender læseretning		
Pkt. 3 "Læser" ud fra billeder, forforståelse og hukommelse Mangler en-til-en-korrespondence "Læse"tempo svarer til taletempo		
Pkt. 4 Begyndende interesse for ord/ ordbilleder "Læse"tempo svarer til taletempo Etablering af læsestrategier	Arbejde med forforståelse Danne hypoteser ud fra billeder	Let-tal 4-6 Bemærk om barnet anvender viden om læseretning når det skriver(legeskriver)
Pkt. 5 Gætter nye ord/sammensætninger på basis af kendte ord "Læse"tempo svarer til taletempo Etablering af læsestrategier	Bevidstgøre om ligheder og forskelle, sammenligne ordbilleder Bogstavbenævnelse/lyd/dan ord	Let-tal 5-7
Pkt. 6 Bruger bogstavlyd, ofte det første bogstav til at afkode nye ord, gætter ud fra 1. lyd. Støtter sig stadig til billeder, forforståelse og hukommelse Selvkorrektioner kan finde sted, viser at der er udvikling i læseprocessen Læsetempo langsomt Etablering af læsestrategier	Spørg barnet hvordan det fandt ordet for at bevidstgøre om strategianvendelse Arbejde med puslesætninger. Lege der bevidstgør om lyd.	Let-tal 6-8 Svarer til trinmål efter bh.kl.
Pkt. 7 Selvkorrektion er almindelig De første 2-3 bogstaver lyderes, eleven "glider" ind i ordet, gætter ud fra de første 2-3 lyde/bogstaver Etablering af læsestrategier	Skriv beskeder til klassen på tavlen (f.eks. dagens/timens program). Skrive fælles tekster i klassen	Let-tal 7-10
Pkt. 8 Kan skrive en tekst andre kan læse Kan kommunikere med skrift Etablering af læsestrategier	Skrive breve "Forbudt-at-tale-tid" - skrive til hinanden og til lærer Postkasse til indsamling af forslag til emner til diskussion i klassens time	Let-tal 8-10 (Lix 3-5)
Pkt. 9 Koden er knækket, men strategierne lykkes ikke på alle ord. Barnet får fokus på ordet efter de første 3 bogstaver. Barnet kan lydere sig gennem (lydnære)ord på 2-3 stavelser i tekster på ca. lix 5	Der skal læses MEGET for at tilegne sig denne strategi. Arbejde med stavelser, rodmorfer, sammensatte ord, ordklasser Dan sætninger	Let-tal 9-12 (Lix 4-6) Svarer til trinmål efter 1. kl.

Læsepolitik x Vibeskolen

Etablering af læsestrategier		
<p>Pkt. 10 Anvender og skifter mellem forskellige strategier Retter sig i højere grad efter teksten ved uoverensstemmelse mellem tekst og billede. Konsolidering af læsefærdigheden</p>	<p>Lave folde-/form-/temabøger for hele klassen. Det enkelte barn tilføjer i den fælles bog.</p>	<p>Let-tal 11-13 (Lix 3-6)</p> <p>Vigtigt med MEGET læsning for at konsolidere læsestrategier.</p>
<p>Pkt. 11 Afkodningen kræver stadig megen opmærksomhed. Konsolidering af læsefærdigheden</p>	<p>Makkerlæsning Højt læsning for sig selv eller for makker Læser tykkere bøger (30 sider)</p>	<p>Let-tal 11-15 (Lix 5-7)</p>
<p>Pkt. 12 Læser selvstændigt en ukendt tekst af et vist omfang Læsningen er ofte langsom og hakkende Konsolidering af læsefærdigheden Der læses bøger på 40-50 sider</p>	<p>Mulighed for at læse højt, men IK-KE for hele klassen. Vær tålmodig når barnet læser. Giv ikke hjælp for hurtigt. Barnet skal have tid til at afprøve strategierne. Barnet har brug for hjælp til at vælge bøger. Vælg også bøger inden for interesseområder. Kan læse ord uden for kontekst</p>	<p>Let-tal 15-17 (Lix 8-9)</p> <p>Svarer til trinmål efter 2. kl. Mål: lix 10-15</p>
<p>Pkt. 13 Barnet har ikke længere behov for at læse højt. På vej mod flydende læsning 80 ord pr. minut</p> <p>Automatisering af læsefærdigheden Eleven undrer sig under læsningen og følger sin undren op med spørgsmål Reagerer på ord og sammenhænge der ikke forstås Kan gætte på indholdet ud fra en overskrift og ud fra tekstens opsætning Kan gøre rede for egen forståelse af teksten. Kan redegøre for tekstens personer og disses indbyrdes relationer. Illustrationer bruges til at kontrollere teksten i højere grad end som hjælp til afkodning af ord</p>	<p>Der skal læses 20-40 bøger for at komme videre Der læses "kapitelbøger" på 50-100 sider (1000-1400 sider skal læses inden punkt 13) Nødvendigt med læsning i fritiden. Læsning af "interessebøger" Stillelæsning fremmer læsehastighed Eleven skal kunne redegøre for egen forståelse, skal reagere på ord og sammenhænge der ikke forstås</p>	<p>Let-tal 17-19 Lix 9-12</p> <p>Her skal der læses hele bøger – ikke kun uddrag. Når LUS-punktet skal findes, må der spørges til forståelsen af indholdet af de bøger der er læst – f.eks. som frilæsning.</p>
<p>Pkt. 14 Automatisering af læsefærdigheden Skal hurtigt kunne finde oplysninger i kendt tekst (Læreren stiller spørgsmål) Kan hurtigt finde navne på klasselisten Veksler smidigt mellem forskellige læsestrategier Søger spontant efter enkeltoplysninger i tekst Finder hurtigt svar på spørgsmål i allerede læst tekst Kan hurtiglæse for at få overblik (kan scanne teksten for at finde titel, kapiteloverskrifter, forord, indholdsfortegnelse, illustrationer m.m.) Kan gå ind i en tekst med kun overfladisk</p>	<p>Faglig læsning Søgelæsning Punktlæsning og oversigtslæsning</p>	<p>Let-tal 19-21 Lix 11-13</p>

Læsepolitik x Vibeskolen

<p>kontakt med indholdet styret af andet læsemål og læsemåde)</p>	<p>f.eks. Fabrin: Læs med</p>	
<p>Pkt. 15 Læser flydende med god forståelse tekster med lix 15-20 (???) med et alderssvarende indhold Stillelæsning 100 ord pr. minut (16,6 ord/10 sek.) Læser uden afbrydelse tekster uden illustrationer (op til 30 min.)</p> <p>Indholdet bæres udelukkende af læseforståelsen Automatisering af læsefærdigheden Bliver klar over egen fejltolkning og genlæser for at finde bedre tolkning Bemærker når ord og vendinger bliver anvendt på ny måde. Kan hurtigt finde steder i en tekst der indeholder bestemt information.</p> <p>Sidste punkt der kan kontrolleres ved højt-læsning Oplæsning kan afsløre forståelsen af teksten (eller mangel på) Oplæsning opleves som langsom, men sikker.</p> <p>Hvis for mange ord skal lyderes/staves, er bogen for svær</p>	<p>Barnet er selv med til at vælge bøger Indgå aftaler om antal bøger pr. tidsinterval.</p> <p>Stillelæsning bedre end højt-læsning</p> <p>Undervisning i begreber omhandlende faglig læsning</p>	<p>Lix 15-20</p> <p>Svarer til trinmål for 3. kl. Vigtigt med fokus på læringsstrategier f.eks. LÆS MED (dansk lærerforening) Først ved læsehastighed på mindst 100 ord i minuttet tales om automatiseret læsning Hvis læsehastigheden er for lav, og hvis for mange ord skal staves, er teksten for svær.</p>
<p>Pkt. 16 Instruktionslæsning og nærlæsning Flydende læsning med forståelse Kan læse med en hastighed på 120 ord pr. minut Kan med forståelse læse tekster med lix 20-25 med alderssvarende indhold</p> <p>Kan hurtigt finde oplysninger i kendt tekst hvor det er eleven selv der stiller spørgsmålene.</p> <p>Kan følge en instruktion i fagbog eller opskrift og selv udføre denne. Kan notere brainstorm (idemylder) om givet emne – alene og sammen med andre Kan udarbejde mind-map om givet emne og læst tekst. Noterer ord og udtryk der har særlig betydning i teksten (nøgleord) Kan udføre en hidtil ukendt arbejdsgang inden for velkendt sammenhæng Kan anvende ord om faglig læsning som indholdsfortegnelse, register, diagrammer, kurver, ordforklaringer og nøgleord.</p>	<p>Fokus på læsning i alle fag.</p> <p>Lad eleverne lave spil og regler til hinanden. Faglig læsning</p> <p>Videreudvikling af læseforståelse og læsehastighed</p> <p>Undervisning i begreber omhandlende faglig læsning</p>	<p>Lix 20-25</p> <p>Svarer til trinmål for 4. kl.</p> <p>OBS: faglig læsning nærlæsning er langsom læsning</p>
<p>Pkt. 17 Læser mindst 150 ord pr. minut i alderssvarende fortællende tekst på lix 25-30 Forstår indholdet i udenlandske film og naturprogrammer ved hjælp af underteksterne</p>	<p>Videreudvikling af læseforståelse og læsehastighed Fokus på studieteknik Undervisning i definition af nøgleord, personkarakteristik m.m.</p>	<p>Lix 25-30</p> <p>5.kl.</p>

Læsepolitik x Vibeskolen

<p>Kan nærlæse tekster ved hjælp af studietechniske færdigheder som understregning, notater, afsnitsoverskrifter, mind.map Kan fordybe sig i læsning mindst 45 min. Er bevidst om hvad han ved om et givet emne Kan definere nøgleord om det emne klassen skal arbejde med Kan karakterisere tekstens vigtigste personer Kan demonstrere en detaljeret forståelse af teksten i relation til almindelig hverdagsviden. Skal kunne se og læse samtidig og kunne koble informationskilder Kan i samspil med andre give udtryk for sin opfattelse af tekstens personer, motiver og tema</p>		
<p>Pkt. 18a</p> <p>Ubesværet læsning 180-250 ord pr. minut i alderssvarende fortællende tekster på lix 30-35 Kan give udtryk for egen opfattelse af tekstens personer, motiver og tema Kan i samspil med andre give udtryk for sin opfattelse af tekstens fortælle tekniske og sproglige virkemidler Ved at tekster bliver konstrueret med forskellige formål og til forskellige målgrupper Kan gøre rede for den ny viden og de nye sammenhænge der er givet gennem en tekst eller et emne. Kan udarbejde mind-map og brainstorm der viser den viden eleven har om et givet emne før læsning Genkender og læser ubesværet ca. 5000 velkendte ord og deres sammensætninger, afledninger og bøjningsformer (jf. TL1) Kan nærlæse tekster ved hjælp af studietechniske færdigheder som understregning, notater, afsnitsoverskrifter, mind-map Varierer sit læsestof, deltager i tilrettelæggelse af egen læsning i skole og hjem, læser hjemme for fornøjelsens skyld, læser ofr at tilegne sig viden, læser for at få oplevelser, læser for at blive overbevist</p>	<p>Forskellige tekster – forskellige formål – forskellige læsemåder</p>	<p>Der skal læses hele bøger. Der skal være overskud til selvstændigt at læse tykke bøger med mange sider og fokus på indhold.</p> <p>Bogsluger! Serielæsere f.eks. Harry Potter</p> <p>Svarer til trinmål efter 6. kl. Lix 30-35</p>
<p>Pkt. 18.b</p>		<p>Bogslugere! Ungdomsbøger</p>
<p>Pkt. 18.c</p>		<p>Bogslugere! Voksenlitteratur</p>
<p>Pkt. 19</p>		<p>Svarer til trinmål for 9. kl. Lix 50-60</p>

Læsepolitik x Vibeskolen

LUSning

Det anbefales at starte med "blindlusning".

Dvs. inden den egentlige LUSning "bundtes" eleverne i forhold til LUS-trinmål og udvalgte fokuspunkter i relation til det enkelte klassetrin.

Denne grove kategorisering kan give det tankemæssige forarbejde til den egentlige LUSning og kan medvirke til at skærpe opmærksomheden.

LUS-bedømmelsen skal foregå på grundlag af de tekster eleverne selv vælger. Der skal altså tages udgangspunkt i hvad eleverne kan læse som selvstændig læsning.

Eksempel: 2. klasse. Mål efter 1. kl. er pkt. 9

Mål efter 2. kl. er pkt. 12.

Hvilke elever er under pkt.9? hvor?

Hvilke elever er over pkt. 12? hvor?

Hvilke er mellem pkt. 9 og 12? hvor?

Let-tal – Lix ?

Det anbefales at anvende Let-tal hvis lix er under 10

Hvis Let-tallet er over 17, bruges lix. (Lis Pøhlers tommelfingerregel)

Det er vigtigt at de nævnte Let-tal og Lix kun anvendes som rettesnor. Der er mange andre parametre at tage hensyn til når der skal vælges tekster til den enkelte elev, antal sider, tekstmængde, billedstøtte, interesse osv.

Læsehastighed

(Kilde: Søren Aksel Sørensen)

Når læsehastighed måles, skal det altid ske ud fra en alderssvarende tekst.

Læseforståelse kommer ALTID før læsehastighed.

Læse**kvaliteten** skal være i fokus.

For at kunne læse undertekster på TV, må man læse ca. 120-150 ord i minuttet ved stillelæsning.

Træning af læsehastighed skal foregå som stillelæsning i skønlitterære bøger der kan læses med en rigtighedsprocent på 95.

Hvis teksten er for svær, er det ikke hastighed der trænes, men afkodning.

Strategier

Er man i tvivl om hvilke strategier eleverne bruger, kan man spørge dem.

Læseregistreringer vil give et tydeligt billede af strategianvendelse.

Læses meningssøgende? Er syntaksen i orden? Udnyttes de visuelle informationer i teksten?

Disse tre kategorier udgør selvstændige elementer i teksten, men er alle nødvendige for helheden i læsningen.

Læseaktiviteter:

Oplæsning – lærerens – forældrenes – elevens

Fælles læsetekst: Samtale om oplevelser, indhold, strategier, læseforståelse, litteraturforståelse

Vejledt læsning

Læsepolitik x Vibeskolen

Elevens selvstændige læsning/frilæsning. Der skal her altid være tale om læsning på elevens **mestringsniveau**, dvs. rigtighedsprocenten skal være **mindst 95**.

Karakteristika for LUSpunkter:

- LUSpkt.1-5: Ydre læsestrategier Kendetegnet ved formelt bogstav **kendskab** Sproglig opmærksomhed
- LUSpkt. 6-9: Indre læsestrategier Der skal her arbejdes frem mod funktional bogstav**kundskab**
Læseløft (Reading Recovery) -funktionel anvendelse af læsning og skrivning
- LUSpkt. 10-11: Konsolidering I konsolideringsfasen skal ydre og indre læsestrategier integreres. Det kræver lang tilvænning, og læse**lektier** må være læsning af bøger eleven kan læse uden hjælp.
- LUSpkt. 12-14: Automatisering
- LUSpkt. 15 - Kvalificering

Tidsperspektiv for læseudvikling:

Pkt. 1 – 13	1-3 år
Pkt. 13 – 15	1-4 år
Pkt. 15 – 18a	2-4 år
Pkt. 18a – 18b	3-5 år
Pkt. 18b – 18c	2-?

LUS-konferencen på Skolekom:

Skolekom – Lærere – FSK – Fag/Emner FSK – Dansk FSK – Beg.uv FSKDA – LUS BFSKDA

Ved anvendelse af CHIPS:

Globalt trin: LUSpkt. 3-5

Ansalyse/syntesetrin: LUSpkt. 6-9

Helhedstrin: LUSpkt. 10-12

**LUS skal ikke være nogen prøve, men skal blive iagttagelser man gør i dagligdagen i de tekster børnene arbejder med i forvejen.
LUS skal blive en del af undervisningen.**

Om anvendelse af LUS-kuffert

Elever i starten af deres læseudvikling kan ikke læse en ukendt tekst. De kan kun læse teksten fordi en anden har læst den højt for dem først.

For at læse en ukendt tekst må eleven have et antal læsestrategier til at angribe ukendte ord. Det forefindes først ved LUS 10.

Læsepolitik x Vibeskolen

Det er en god ide' at LUSE på baggrund af kendt tekst, f.eks. læsebogen eller frilæsningsbogen

For at være på punkt 13 eller 15 skal eleverne læse **hele** bogen. Her kan man med fordel spørge til deres frilæsningsliste. Hvad er det for en type bøger der læses? Hvordan er forståelsen af det læste?

LUS er ikke tænkt som en test.

Det er tænkt som en rettesnor for iagttagelse af elevernes læsning af de bøger der læses i klassen eller som frilæsning.

Lyt til elevernes læsning – snak med eleverne om hvilke strategier de bruger, hvor svære bøgerne er, osv..